

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Bakalářská práce

SOUČASNÉ POSTAVENÍ ŽENY A MUŽE V ÚPLNÉ RODINĚ

Mgr. Veronika Benešová

2010

Jana Zelenková

ABSTRACT

Gender roles and their combinations in the family and society require a great deal of tolerance and understanding from both women and men.

Family relations influence the changes which are brought by transformation in the economy as well as in the entire society. Models of a common life in the family are changing gradually, because the gender stereotypes and roles which were accepted by women and men during the historical development require a change. In conjunction with the research, the women are not only housewives and homemakers, but also equal partners with the men in a lot of fields of a family and social life. Modern men help the women take care of both homes and children though they are still important breadwinners as results from this Bachelor's thesis.

Quantitative research of this Bachelor's thesis was carried out in the district of Písek. The women and men come from towns having around 5,000 inhabitants and from villages with around 400 inhabitants. A questionnaire was selected as an important research instrument. The only respondent selection criterion was the age of 40. Out of 150 distributed questionnaires, 108 questionnaires were returned and could be used in the research. The rate of return was 72 %.

Hypothesis 1 assumed that working women break the gender stereotypes. This hypothesis was confirmed. Hypothesis 2 assumed that now in a present nuclear family more than half of the women prefer their families to their careers. This hypothesis was also confirmed. Hypothesis 3 assumed that the gender stereotypes are more often broken by families living in towns than by families living in villages. This hypothesis was not confirmed.

This Bachelor's thesis have brought information from the field of the status of women and men in complete families. The results could help to map the present situation or could be used by students creating educational programs focused on these problems.

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem „Součastné postavení ženy a muže v úplné rodině“ vypracovala samostatně a použila při její realizaci pramenů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích

.....

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat Mgr. Veronice Benešové za její odborné vedení a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji mojí rodině za její podporu a trpělivost při studiu.

OBSAH

Úvod	6
1 Současný stav	7
1.1 Rodina.....	7
1.2 Funkce rodiny.....	8
1.3 Role muže a ženy v rodině.....	9
1.3.1 Role mužů.....	9
1.3.2 Role žen.....	11
1.3.3 Rodičovská role muže a ženy.....	12
1.4 Rodina a moderní společnost.....	14
1.5 Životní styl ve městě a na vesnici.....	16
1.6 Genderová problematika.....	17
1.6.1 Genderové role.....	19
1.6.1.1 Genderové role u chlapců a děvčat	20
1.6.1.2 Genderové role žen a mužů v rodině.....	21
1.6.2 Genderové stereotypy.....	22
1.6.2.1 Genderové stereotypy v rodině.....	22
1.6.2.2 Genderové stereotypy a trh práce.....	23
1.7 Kombinace rodinného a pracovního života.....	25
2 Cíl práce a hypotézy	28
2.1 Cíl práce.....	28
2.2 Hypotézy.....	28
3 Metodika	29
4 Výsledky	30
5 Diskuse	66
6 Závěr	72
7 Seznam použitých zdrojů	73
8 Klíčová slova	77
9 Přílohy	7

Úvod

Zjišťování genderových rolí i postavení mužů a žen v úplných rodinách je velice aktuální téma. Postupem času dochází ke změnám rolí.

Rozdělení úloh a rolí v úplné rodině je v současné době velice různorodé, ačkoliv některé typy převažují. Nemůžeme říci, že to či ono rozdělení je v zásadě vhodnější. V každé rodině fungují genderové role jinak a každá rodina si svůj život nějakým způsobem uspořádá.

Mnohé role, které dříve byly považovány za samozřejmé, v současné době vůbec tak samozřejmé nejsou. Nyní jsou velice častá dvoukariérová manželství. Muži již nemají výhradní roli živitele, ale také v mnoha případech nejsou ani onou pověstnou „hlavou rodiny“.

Česká republika, spolu s dalšími zeměmi střední a východní Evropy, je stále ovlivněna svou socialistickou historií. Bylo samozřejmostí, že ženy chodily do práce, existovala zařízení péče o děti. V současné době nás ovlivňuje moderní společnost, politika Evropské Unie a v tomto kontextu se přetvářejí i genderové role a genderové stereotypy.

Hlavním cílem mojí bakalářské práce je zjistit genderové role žen a mužů v úplných rodinách. Zda se respondenti přiklánějí k tradičnímu rozdělení rolí nebo porušují genderové role a genderové stereotypy s ohledem, zda respondenti žijí ve městě nebo na vesnici. Zaměstnané matky kombinují rodinu s kariérou. Předmětem mého výzkumu bylo zjistit, zda ženy dávají přednost rodině před kariérou.

Tématem genderových rolí a postavením ženy a muže v úplné rodině se již zabývalo mnoho výzkumů. Přesto bych se ráda pokusila zmapovat jaké jsou role mužů i žen a jejich rozdíl v úplné rodině na vesnici a ve městě.

1 Současný stav

1.1 Rodina

Rodina: je to charakteristická primární malá skupina, která je sociologicky charakterizována jako společenská instituce, tvořící důležitý „stavební kámen“ lidské společnosti, neboť má řadu významných společenských funkcí a kromě jiných se v ní uskutečňuje primární socializace dítěte (25).

Úplná rodina

Úplná nukleární rodina je složena z jádra, do něhož můžeme zařadit – muže a ženu, kteří společně se svými dětmi tvoří novou rodinnou jednotku. Členové úplné nukleární rodiny většinou žijí ve společné domácnosti. Rodina je považována za základní jednotku solidarity a vzájemné zodpovědnosti (24).

Rodiny dělíme na patrilinéární, matrilinéární, patriarchální a matriarchální:

- ***Patrilinéární*** – děti dostávají jméno po otci a také majetek se dědí v mužské linii
- ***Matrilinéární*** – jméno a majetek se dědí „po přeslici“ (8)
- ***Patriarchální*** – rodina s dominantním postavením otce
- ***Matriarchální*** – „hlavou rodiny“ je matka, existence matriarchátu je ve světě velice vzácná (24)

Také úplná nukleární rodina není soběstačným, autonomním společenským tělesem. Tím méně jím jsou i jiné typy rodin. Schopnost rodiny vychovávat děti a vyrovnávat se s těžkostmi je závislá na tom, jakým způsobem je rodina napojena na příslušné sociální okolí (20).

Lidé se rodí a umírají, úplné nukleární rodiny vznikají a zanikají, ale příbuzenské vztahy lidí přežívají a představují tak pro řadu lidí určitou kontinuitu (24).

Úplná rodina je součástí takzvané rozšířené rodiny. Její význam je zřejmý zvláště tam, kde úplná rodina z ekonomických nebo jiných důvodů nevystačí. Stávají se i případy, kdy všichni členové rozšířené rodiny žijí pod jednou střechou (12).

Podle místa bydliště manželů členíme úplné nukleární rodiny na:

- **Patrilokální** - pár žije s rodinou manžela, rodinu k tomuto rozhodnutí vedou většinou ekonomické důvody
- **Matrilokální** - pokud novomanželé žijí s rodinou manželky
- **Neolokální** - rodina si utvoří novou domácnost v novém místě bydliště, bez rodičů
- **Duolokalita** – velice vzácná, každý z manželů zůstává u své původní rodiny **(24)**

Některé nukleární rodiny jsou na hranici své definice, protože většina z nich je tvořena rodiči s jedním dítětem. Jedno dítě v rodině se stalo v poslední době poměrně rozšířeným jevem, ale začíná představovat velký problém – stárnutí populace **(12)**.

1.2 Funkce rodiny

Muž, žena a jejich děti se označují jako nukleární rodina a ta je všude na světě považována za základní jednotku solidarity a vzájemné zodpovědnosti. Rodina je nesmírně důležité společenství, těsně spjaté nejrůznějšími vztahy, jak uvnitř, tak i navenek. Vůči okolnímu světu se podle momentální potřeby otevírá či uzavírá, čímž se stává jakýmsi malým samostatným světem, jehož hlavním posláním je poskytovat svým členům péči i ochranu. Stručně lze základní funkce rodiny charakterizovat takto:

- **reprodukční**: plození potomků
- **ekonomická**: hmotné zajištění všech členů rodiny
- **socializační**: děti se učí zařazovat se do dané společnosti a kultury
- **emocionální**: zajišťuje citové zázemí pro všechny své členy rodiny

Tím nejdůležitějším faktorem rodiny je posledně jmenovaná emocionalita. Emocionální funkci v rodině dokáže plně zastávat pouze jedinec, jež je dostatečně zralý, zodpovědný a dokáže vytvořit citové zázemí pro všechny její ostatní členy. Emocionální jistota je potřebná nejen pro děti, ale také pro dospělé, avšak v trochu jiné podobě. V poslední době lze vysledovat, že v některých kruzích vystupují do popředí spíše faktory hmotné povahy **(16)**.

1.3 Role muže a ženy v rodině

Role žen a mužů v rodině mají široké pojetí. Máme jím na mysli jakékoliv ženské či mužské chování v rámci rodiny, které má přispívat k tomu, aby rodina fungovala. Může se to týkat vztahů s druhými lidmi, domácích prací, materiálního zajišťování rodiny, udržování rodinných tradic atd. Tradiční představou je, že role žen a mužů se v rodině musí doplňovat. Za ideál se považuje kombinace protikladných vlastností – například rozum a cit, přísnost a mírnost. Jeden souhrn znaků je pak spojován se ženami, zatímco druhý s muži. Toto doplňování však často nefunguje. Většina lidí má v sobě obojí a přitom mnoho lidí žije ve šťastném vztahu s druhým člověkem, který je podobný jim samotným. **(34)**.

Jde o dělbu práce mezi partnery, o časování, míru zapojení i o způsob, jakým bude zajištěna péče o děti **(32)**.

V moderní rodině i společnosti by se oba rodiče měli dělit o výchovu dětí i o práce v domácnosti. Takovéto dělení znamená pro ženu i muže jisté omezení v osobní kariéře. Nezáleží pouze na samotných jedincích v rodině do jaké míry jsou schopni určitá omezení přijmout, respektovat a tolerovat, ale také na dané společnosti a stupni jejího vývoje **(11)**.

Česká společnost, či přesněji muži a ženy nezastávají, pokud se jedná o rodinné role, konzistentní postoje. Na jednu stranu je poměrně značná část mužů i žen pro tradiční rozdělení rolí muže a ženy v rodině, kdy muž má vydělávat peníze a žena má mít na starosti domácnost a rodinu. Na druhé straně je daleko více mužů i žen, než v prvním případě pro stejné rozdělení povinností v péči o děti a domácnost **(3)**.

1.3.1 Role mužů

Muž hlavou rodiny

Muž hlavou rodiny je v nás hluboce zakořeněno. Ze všech stran slyšíme, že muž a žena by si měli být rovni. Role muže v rodině je studována stejně dlouho jako rodina sama. V tradičních rodinách je muž popisován jako centrální osoba – vážená, vážná, nositel

disciplíny, rodinných pravidel a norem. Muž je ten, který rodinu zaštiťuje, chrání proti vnějšímu nebezpečí, ale také trestá tehdy, když hrozí porušení vnitřních pravidel. Se vznikem městské rodiny, hnutí za ženská práva a s postupem demokratizace se změnila rodina a také role muže. Klasická dělba rolí v rodině je nahrazena principem vzájemné zastupitelnosti. V současné době muž raději, než aby ho čekal každodenní boj, kompromisy bez viditelné výhry a hmatatelného zisku, ze své role ustupuje. Muž přijímá i své submisivní postavení **(9)**.

Ukazuje se, že ve většině rodin rozhodují muž a žena společně (např. o nákupu drahých věcí, zařizování bytu a domácnosti, o počtu dětí i jejich studiu, o trávení dovolené, víkendů apod.). Podle většiny populace muž (sám) již v rodině nečiní důležitá rozhodnutí. Ztratil tedy mnoho ze svého dominantního postavení daného mu kdysi zákonem a přestal být i onou pověstnou „hlavou rodiny“. Při rozhodování o záležitostech zásadnějšího a dlouhodobějšího charakteru pak obvykle vzrůstá participace a úloha muže v rozhodovacím procesu **(41)**.

Muž živitel rodiny

Základní schéma rozdělení rolí v domácnosti i rodině, podle něhož by muž měl být živitelem rodiny a žena by se „na oplátku“ měla starat o děti a domácnost, je v názorové rovině přijatelné pro většinu naší populace, přestože v realitě se v čisté podobě tento model téměř nevyskytuje, vyjma časově zpravidla ne dlouhotrvající období, kdy žena nepracuje, je na mateřské a rodičovské dovolené **(41)**.

Muž již není jediným, ba ve většině rodin, ani hlavním živitelem. Stává se z něho spoluživitel, neboť se o toto své postavení i roli ve většině rodin dělí se svou ženou. Ženin příjem nemívá v českých rodinách charakter doplňkového příjmu, ale je nutnou součástí celkového příjmu rodiny, umožňující dosáhnout a udržet průměrnou a pro sociální vrstvu rodiny odpovídající, přijatelnou životní úroveň **(41)**.

Muži vnímají roli živitele různým způsobem:

První skupina mužů bez výhrad akceptuje – domnívá se, že muž má v první řadě povinnost rodinu zabezpečit finančně a výkon otcovství pro ně spočívá v naplňování živitelské úlohy. Tito muži se cítí ohroženi zpochybňováním jejich role živitele. Pro druhou skupinu mužů již není role živitele tak jednoznačná a samozřejmá. Muž sice

akceptuje roli živitele, sebe sám vnímá jako živitele, ale jeho příjem na uživení rodiny nestačí. Hlubším zkoumáním se ukazuje, že rodina ve skutečnosti je závislá na příjmu ženy i muže. Třetí skupinou je muž, který zpochybňuje roli muže jako živitele. Větší důležitost přikládají jiným rolím v rodině. Důležitější pro tuto skupinu mužů je věnovat svůj čas roli pečovatele (5).

1.3.2. Role žen

Žena pečovatelka

Tradiční model ženy v rodině - žena pečující o manžela a starající se o domácnost, je v ČR velikou vzácností. České ženy se v současnosti vdávají o 5-7 let později, než tomu bylo v období socialismu - okolo 20 let věku. Založení manželství může v dnešní době znamenat ekonomické problémy, přerušeni kariéry atd. Žena se může i díky vyspělé medicíně rozhodovat, zda a kdy se stane matkou. Proto je také logické, že dochází k posunu hodnot a chápání ženské role. Život, kdy žena pečuje o dítě, nemusí být pro mnohé ženy naplňující. Zákony v současné době umožňují ženám na rodičovské dovolené pracovat a přitom nebýt zcela vázány na pracovní místo. Pro mnohé z žen je to vysloveně psychoterapeutická pomoc (11).

Většinu základní péče dětem stále poskytují matky – a to i tehdy, jsou-li zaměstnány na plný úvazek – a navíc se ještě starají o manžela a domácnost. Tento vzorec pečující matky se vyskytuje jak v relativně rovnostářských, tak i v tradičních domácnostech. Setkáme se s ním dokonce i tam, kde muži uvádějí rovnoměrné rozdělení povinností v rodině. Ženy často musí muže žádat o pomoc a přesně jim říci, co mají udělat. Někteří muži tvrdí, že by uvítali, kdyby se mohli o děti více starat, ale jejich hlavní povinností jako mužů a otců je zajistit obživu. Struktura práce a společnost nedovoluje, či dokonce znemožňuje, aby doma více pracovali (30).

Žena hospodyňkou

S rozdělením domácích prací v rodině je spokojeno 95% mužů a 65% žen. Muž je ochoten přebrat domácí povinnosti, ale jen v určitém množství, které si sám určuje, a také v omezeném okruhu. Často mu nevádí pokud není do domácích prací zařazován

vůbec. Žena se ujímá domácích prací také proto, že cítí jinou míru zodpovědnosti za společné dílo. Zároveň je obtížné vinit muže z toho, že některé činnosti či rozhodování v rodině nevidí jako důležité. Žena hospodaří v domácnosti a muž v některých případech samozřejmě očekává, že nic nezmění (9).

Hlavním důvodem, proč se domácí práce nepovažuje za skutečnou práci je, že není placená. V naší společnosti se totiž status jedince odvíjí od toho, kolik vydělává peněz. Vedle množství času, který ženy a muži věnují práci v domácnosti existují i rozdíly v typu prací, které doma dělají. Ženy obvykle zastanou většinu každodenních činností – úklid a vaření; muži mají na starosti méně pravidelné a ne příliš se opakující povinnosti. Ženy pracují vzhledem k typu vykonávaných činností častěji pod časovým tlakem, zatímco muži se mohou více rozhodovat o tom, kdy své domácí práce udělají (30).

Model rodiny, v níž žena zaujímá výlučně roli matky a hospodyně pečující o děti a domácnost a v níž je ekonomicky i společensky závislá na muži – živiteli rodiny, není v současné době v naší zemi příliš rozšířen. Pokračuje emancipace žen, které dosahují vyššího vzdělání a mají vyšší profesní i společenské aspirace. Přestože se muži do péče o děti a domácnost dnes zapojují více, zůstává tato oblast i nadále převážně doménou žen. Ženy více než muži čelí problému slučitelnosti rodiny a zaměstnání (22).

1.3.3 Rodičovská role ženy a muže v rodině

Žena matka

Na ženách matkách spočívá největší díl úkolů spojených se zaopatřováním dítěte a domácnosti. Musí být více či méně ochotny přerušit na několik let svou kariéru i zaměstnání a přinejmenším na nějaký čas se vzdát uspokojování svých potřeb mimo rodinu. Kromě sociální izolace jsou finančně závislé na partnerovi a musí se vyrovnat se skutečností, že úloha ženy v domácnosti a práce hospodyně zaujímá na hodnotovém žebříčku naší společnosti to nejnižší místo (13).

Nový otec

Nové typy rodin na konci 20. století nabízejí nové způsoby, jak přistupovat k rodičovství i jak jej prožívat. Obecně se hovoří o jiném muži, případně jiném otci či

novém otci, který se od toho starého odlišuje především tím, že nemá potřebu definovat svou mužskou identitu v opozici vůči identitě ženské a bez obtíží přijímá pečovatelské úlohy, které přirozeně patří k rodičovství. Stejně tak, jako je zaujat svými malými dětmi, je i angažovaný v placeném zaměstnání **(31)**.

Muži jsou více povzbuzováni k tomu, aby vyjednávali se svými partnerkami o tom, jak bude probíhat péče o dítě, kdo se čeho ujme atd. Sami v mnohem větší míře uvažují nad budoucí povahou svého vztahu s dítětem a o tom, jak co nejlepšího vztahu dosáhnout. Moderní otcové se více angažují v péči o dítě a jejich rodičovská pozice hraje velkou roli při utváření jejich mužské identity. Bohužel však pokud svou angažovanost i citovou participaci ve vztahu k rodině a dětem dávají ve větší míře veřejně najevo, mohou se ještě i dnes setkávat s negativními reakcemi především ve vrstevnických mužských skupinách **(31)**.

Modely péče o dítě

- *Tradiční model péče o dítě* – tento model můžeme charakterizovat větou „vše je na ženě“. Ta tráví s dětmi nejen nejvíce času, ale nejvíce se jim i věnuje, neboť zajišťuje každodenní základní péči o ně, učí se s nimi a stará se o náplň jejich volného času. Spočívá na ní rovněž hlavní díl zodpovědnosti za jejich výchovu.
- *Smíšený model péče o dítě* – muž na výchově dětí participuje již o něco více. Když je otec doma, snaží se svým dětem věnovat a nejčastěji v rodině hraje úlohu toho, kdo se stará o náplň jejich volného času – hraje si s nimi, chodí s nimi ven, sportuje s nimi i se s nimi učí.
- *Partnerský model péče o dítě* – podíl rodičů na péči o dítě a na jeho výchově je relativně nejvíce rovnocenný Každý se dětem věnuje podle svých možností a časových dispozic **(41)**.

1.4 Rodina a moderní společnost

Dnešní moderní rodina se vyznačuje následujícími vlastnostmi. Je monogamní, což je stanoveno zákonem. Současný západní model lze považovat spíše za sériovou monogamii, z důvodu vysoké rozvodovosti. Jedinec může za život vystřídat několik životních partnerů (manželek/manželů), ale nemůže je mít současně. Rodina v moderní společnosti je obvykle patrilineární a neolokální **(23)**.

V současné moderní společnosti se objevují různé alternativy k manželství a rodině. Existují lidé, kteří odmítají instituci manželství. Nejčastějším partnerstvím ženy a muže je kohabitace – nesezdané soužití muže a ženy. Sňatky – náctiletých, postupně téměř vymizely. Kohabitace se pro mladé lidi stává experimentálním stádiem před vstupem do manželství. Mladí lidé, kteří spolu žijí se chtějí jednou oženit nebo provdat, ale ne však nutně za současného partnera. Většina z těchto kohabituujících dvojic si ponechává i oddělené finance. V současné době se setkáváme s tím, že kohabituující partneři získávají právní status druha či družky. Nesezdané soužití je veřejným míněním všeobecně přijímáno **(21,23)**.

Ve společnosti se vynořuje v posledních desetiletích nový sociální jev a tím jsou tzv. singles. Skupina dvacátníků a třicátníků – i dvacátnic a třicátnic, kteří už se odpoutali od původní rodiny, avšak ještě nezaložili rodinu vlastní. Už nejsou děti, adolescenti a k dospělosti jim chybí jeden tradiční znak: vlastní rodina. V dnešní době ženy a muži posouvají vstup do manželství a založení rodiny na pozdější dobu, kdy se domnívají, že jsou již vyzrálými jedinci, ekonomicky nezávislími, kteří dokáží převzít odpovědnost sami za sebe a také za své děti **(21)**.

V současnosti přibývá rodin, kdy žena má nejen vyšší vzdělání, ale i prestižnější povolání a vyšší plat než partner. Muž potom cítí problém, že už nebude ženě imponovat a nezachová si tradiční patriarchální postavení v rodině. Dále se začíná posilovat účast mužů na běžném zabezpečení domácích prací. Zvyšuje se také mužský prvek v rodině, co se týká výchovy dětí. Mnozí z mužů se cítí býti ohroženi a snaží se zachovat svoje patriarchální postavení, ale na druhé straně existuje spousta mužů, kteří se s ochotou a nadšením věnují rodině i kariéře a obě role zvládají bez problémů **(11)**.

Budoucnost zůstává otevřená různým možnostem vývoje problematiky rodiny a manželství. Existují různé názory na formování rodiny. Na jedné straně příklon k tradiční rodině a na druhé straně bychom měli podporovat nejrozmanitější formy rodiny **(23)**.

Pojetím současné rodiny a směrem, kterým by se měla ubírat, se zabývali odborníci na konferenci Rodina na prahu 21. století. Hlavním záměrem konference bylo poukázat na to, že rodina založená na manželství není překonaná a odborníci považují rodinu založenou na manželství za nejstabilnější a nejvýhodnější, také právě proto, že tato forma soužití pozitivně působí na stabilitu společnosti **(29)**.

Změnila se tvář rodiny, což je dáno na základě změny životního stylu. Začíná docházet i ke změnám rolí v rodině. Rodiny začínají řešit nové problematické situace – např. mít relativně stabilní pracovní místo, vhodně řešit využití volného času členů rodiny, najít si čas na vzájemnou komunikaci, atd. **(11)**.

Za posledních více než 15 let došlo v souvislosti s politicko-ekonomicko-sociálními změnami v českých poměrech i ke změnám v životě a chování jednotlivých členů rodin:

- rodiny se zmenšily
- došlo ke snížení porodnosti
- zvýšil se průměrný věk sňatečnosti
- vzrostl počet nesezdaných soužití
- zvýšila se rozvodovost
- zvýšil se počet znovuzaložených nových rodin
- snížila se doba společně tráveného času v rodině (cca o více než 12 hodin týdně)
- citelně se prohloubily ekonomické rozdíly mezi rodinami, ale i v rámci jednotlivých rodin
- změnil se role v rodině

Za nejpodstatnější změnu lze považovat změnu rolí v rodině, tedy tradiční rozdělení rolí muže a ženy v rodině **(11, str. 187)**.

1.5 Životní styl ve městě a na vesnici

Nejčastěji se sledují životní styly ve městě a na vesnici a jejich případné odlišnosti. Tradičně se tyto dva životní styly polarizují (k životu ve městě patří obvykle více negativ a k životu na vesnici více pozitiv), ale v současné době se ostré hrany rozdílů často stírají a ve spoustě případů hovoříme spíše o tzv. „urbanizovaném“ životním stylu realizujícím se v urbanizovaném prostředí **(6)**.

Život lidí na venkově drží u nás historicky dlouhou tradici. Skoro všechny rodiny by své kořeny našly právě tam. V současné době se zdá, že život ve městech svým způsobem začíná lidi obtěžovat, a proto se stále více lidí začíná vracet ke svým kořenům – na vesnici. Problémem života na vesnici je dojíždění za prací, za vzděláním, za lékařskou péčí i za zábavou. Rodiče se přepravují osobním automobilem, huře jsou na tom děti a dospívající mládež. Pro tuto situaci se dá nalézt řešení, když žena nebo muž zůstane doma, nebo má nezávislé povolání s volnou pracovní dobou, jenž umožní přizpůsobit vlastní program režimu dětí. Tradice života ve městě není v našem státě příliš dlouhá. Teprve asi před sto lety se v plné míře začal rozvíjet život ve velkých městech. Lidé se začali stěhovat z venkova do měst za zaměstnáním a za příslibem pohodlnějšího života. Pohodlné bydlení ve městě spočívá především v lákavé představě, že se jejich obyvatelé opravdu nemusí skoro o nic starat. Výhody života ve městě jsou ovšem „kompenzovány“ i řadou nevýhod, jenž se k životu ve městě vztahují – např. horším životním prostředím **(10)**.

Při porovnání městského a venkovského prostoru je zřejmé, že obyvatel venkova ubývá přirozenou měrou více, než ubývá obyvatel měst. To značí, že se na venkově narodí méně dětí, než kolik je v dané oblasti úmrtí. V minulých třech letech se však rozdíl mezi venkovem a městem lehce snižuje. V roce 2008 i přes celokrajovou převahu žen (o 1,4 %) žilo na venkově nepatrně více mužů **(4)**.

1.6 Genderová problematika

Gender je slovo pocházející z řečtiny a znamená rod. Rozdíly mezi muži a ženami nejsou dané biologicky, ale výchovou v rámci určité společnosti či kultury. Jedná se o rozlišování rozdílů sociálních a psychických (tedy toho, jak se kdo chová a projevuje), které se na rozdíl od biologických v čase mění a jsou také odlišné v různých kulturách (např. role žen a mužů v rodině, představy o ženské a mužské kráse, vlastnosti nebo profesní zaměření posuzované jako typické pro muže a ženy) **(28)**.

Gender je významný a mocný společenský koncept a zásadně strukturuje naše životy. V každé situaci není stejně důležitý. Jsou samozřejmě i jiné aspekty, jako je věk, rasa, třída, sexuální orientace atd., které mohou mít v dané situaci větší význam, avšak se kterými se gender vždy protíná **(33)**.

Rozdíly mezi ženou a mužem jsou v současné době prezentovány v genderových studiích, jež si všímají jak pohlavních rozdílů, tak především kulturních a sociálních rozdílů mezi muži a ženami, které se vyvíjely díky socializaci jedince, ale právě také v rámci širšího celospolečenského vývoje. Gender je častěji prezentován jako daleko silnější než biologicky dané pohlaví a to právě proto, že ovlivňuje hodnotové orientace, volbu životních strategií, výběr vzdělání, profese, atd **(11)**.

Teorie vysvětlují gender z pohledu čtyř možných rámců:

- skupinové faktory, jako je biologická a sociální skupina, do níž náležíme
- minulé biologické faktory a faktory společnosti a prostředí, například působení prenatálních hormonů a rodičovská výchova
- současné biologické faktory a faktory společnosti a prostředí, jako je aktuální hladina hormonů a sociální prostředí
- vnitřní faktory, kupříkladu osobnostní znaky, názory, stereotypy a schémata **(17)**.

Genderová identita

Identitu chápeme většinou jako vyjádření toho, kým skutečně a trvale jsme, která nás charakterizuje napříč životem a jež nás odlišuje od druhých lidí. Většinou rozlišujeme mezi identitou osobní a sociální – osobní je to, že se vztahuje pouze k nám samým a

sociální co se vztahuje k druhým lidem i společnosti. Genderová identita pak znamená identifikovat se s ženským a mužským pohlavím. Naše genderová identita by měla být plynulá a stabilní; měli bychom vědět, kým jako žena i muž jsme a toto poznání by se nemělo měnit, ale během života pouze rozvíjet (42).

Chlapci se obvykle identifikují s muži a dívky se ženami a takto probíhá vytváření mužské a ženské genderové identity. Může se také stát, že se chlapec identifikuje se ženou a zde se zvyšuje pravděpodobnost odchylek, jako je např. transsexualita. Identifikace dívky s mužem se vyskytuje také, ovšem ne v takové míře. U chlapce se nevyvine správná genderová identita, protože otec v naší společnosti nebývá doma, nebo je citově chladný. Chlapci mohou být vystaveni většímu riziku i z důvodu vysoké rozvodovosti, protože ženy vychovávají chlapce samy a otec často chybí nebo je pro chlapce nevhodným vzorem. Je také jistě možné, že dívky, které jsou vychovávány bez otce jsou ženštější, ale u dívek není ženskost ničím nápadná (26).

Osobnost dítěte má sklon chovat se tak, jak se chová dominantnější nebo atraktivnější rodič, ne nezbytně jako rodič stejného pohlaví. Rodiče nejsou samozřejmě jediným vzorem rolí pro chlapce a dívky. Chlapci a dívky dále napodobují a identifikují se s chováním vrstevníků a dospělých stejného pohlaví mimo jejich bezprostřední rodinu (17).

Osvojování genderových rolí a chápání genderu

Novorozenec je klasifikován nejen podle pohlaví, ale je mu také připsán určitý gender.

Osvojování genderových rolí probíhá v několika procesech:

- ***první proces*** – dítě přejímá matčin pohled na sebe sama – např. matka obléká dceru do dívčích šatů; říká jí, jak je hezká,....
- ***druhý proces*** – dítě velmi brzy přichází do styku s hračkami rozlišenými podle pohlaví a je odměněno za to, že si s nimi hraje správně.
- ***třetí proces*** – dítě v sobě vidí ženu nebo muže a identifikuje se s ostatními ženami a muži (např. ty jsi ale hodná holčička), dále matky a otcové přenášejí gendrové role na dítě verbálně - např. rodiče radí děvčatům a chlapcům v jaké pozici mají močit.

- **čtvrtý proces** – aktivita – chlapci a dívky se setkávají s tradičními mužskými i ženskými aktivitami – např. k aktivitám dívek patří mytí nádobí, stlaní postelí a prostírání stolu, chlapci spíše vynášejí odpadky **(26)**.

Děti procházejí jednotlivými stádii **chápaní genderu**. Okolo dvou a půl roku se většina dětí správně vyznačuje jako chlapec či dívka a okolo tří a půl roku většina dětí chápe, že gender se postupem času nemění. Mezi třetím a čtvrtým rokem děti zvnitřňují normy pohlavně typických postojů a vytvářejí si vnitřní genderový gyroskop, jenž vede jejich chlapecké či dívčí chování. Okolo šestého a sedmého roku dospívá většina dětí k genderové stabilitě, tedy k vyspělému pochopení, že je pohlaví stálé a nelze jej změnit povrchními úpravami tělesného vzhledu nebo oblečením. Správné přiřazování genderu zvyšuje pozornost dětí zaměřenou ke vzorům stejného pohlaví, napomáhá rozvoji genderových stereotypů a dovoluje dětem, aby se učily od vlastního sociálního okolí. Jak děti rostou do středního období dětství, jejich genderové stereotypy se stávají nejen silnějšími a rozměrnějšími, ale také flexibilnějšími. Sociální činitelé, jako jsou genderové názory rodičů, vliv vrstevníků, vliv sourozenců a vliv médií, působí na znalosti genderu a genderové stereotypy **(17)**.

1.6.1 Genderové role

Jde o společenské role, jež jsou osobám předepisované společností na základě jejich pohlaví. Tyto role nejsou určeny jednotně ve všech společnostech a kulturách světa, ani ve všech vrstvách a subkulturách jedné společnosti, ale mění se v čase. Genderové role jsou způsoby chování, jimiž se projevujeme jako muž či žena **(28)**.

Přehnané lpění na tradiční dělbě rolí mezi muže a ženy v moderním světě vede nejen k přetíženosti žen, které často musejí zvládat „dvojitou směnu“, ale i ke znevýhodňování mužů, kteří se v rozporu s obecně přijatým zvykem rozhodnou obětovat kariéru rodičovské roli, případně prosadit se v tradičně ženských profesích. Pokud by k dělbě rolí docházelo podle skutečných preferencí a potřeb zúčastněných jedinců, a nikoli podle zažitých genderových stereotypů, prospělo by to oběma stranám. Mnoho žen by uvítalo větší účast otců na péči o děti a o domácnost, ale i vyšší podporu ze strany státu – např. zajištění dostatečného počtu předškolních zařízení **(40)**.

V naší společnosti jsou ženy a muži vychováváni od svého dětství zcela odlišně. Součástí výchovy dětí je přejímání genderových stereotypů a vědomé či (zejména) nevědomé přijímání určitých rolí. Právě pohled na ženské a mužské role jako na tradiční a tudíž neměnné mají škodlivý dopad na každodenní život a fungování celé společnosti **(28)**.

1.6.1.1 Genderové role u chlapců a děvčat

Rozdílné zacházení s chlapci a děvčaty

Děti se učí chovat podle přisouzeného pohlaví především tím, že je s nimi rozdílně zacházeno a jsou různým způsobem utvrzovány (chlapec tehdy, když se chová „jako správný muž“, zatímco dívka tehdy, když se chová tak, „jak se na děvče sluší“). Na děti jsou více či méně skrytě kladeny určité nároky **(13)**.

Chlapcům přisuzujeme vlastnosti, které jsou důležité pro veřejnou sféru a uplatnění „ve světě“ – soutěživost, průbojnost, racionalita, apod. **(28)**.

Otcové a matky zacházejí se svými syny tak, jako by byli robustnější i odolnější než dcery – hrají s nimi např. divočejší hry motorického charakteru **(13)**.

Rodiče u dívek podporují vlastnosti spojené s péčí o děti a rodinu (=soukromá sféra, jako je citlivost a starostlivost, umění naslouchat apod. **(28)**.

Stereotypní představa rodičům velí jednat se svými dcerkami tak, jako by byly citlivější, jemnější a křehčí. Výsledky průzkumů poukazují také na to, že v průběhu dětství se rodičovské nároky na „správné“ chování děvčat a chlapců podle stereotypu genderových rolí stále zvyšují **(13)**.

Odlišné cíle výchovy chlapců a děvčat

Je zřejmé, že pro děvčata i pro chlapce platí odlišné cíle výchovy. Rozdílnost ve výchovných cílech přináší nevýhody obojímu pohlaví. Dívky jsou většinou bržděny ve výstavbě zdravého sebevědomí a s tím souvisejícího vnímání silných stránek své osobnosti. Okolí v nich obvykle nepovzbuzuje přání po nezávislosti a také samostatnosti. Otcové podporují chování svých synů, které přísluší jejich pohlavní roli – tedy projevy síly, sebevědomí i nezávislosti **(13)**.

Za výchovu dětí jsou sice odpovědní rodiče (i v právním smyslu), nicméně v konkrétním životě přispívá k socializaci chlapců i dívek a k ustavení jejich genderové role i mnoho jiných faktorů. Vedle dalších blízkých osob – vrstevníků, sourozenců, přátel a známých, dědečků a babiček, učitelů i vychovatelek – nesmíme zapomenout na všudypřítomné hromadné sdělovací prostředky **(13)**.

1.6.1.2 Genderové role žen a mužů v rodině

Je pravděpodobné, že muži a ženy budou v rodinném životě i nadále vykazovat jisté rozdíly v chování a rolích. Na druhou stranu do té míry, do jaké je chování manželů dáno genderovou výchovou a genderovými rolemi. Do budoucna existuje eventualita, že by si muži a ženy rozdělovali úkoly podle svých osobitých schopností a preferencí a ne na základě pohlaví **(17)**.

Na základě schopností, vlastností i rolí mužů a žen funguje i typické rozdělení práce v domácnosti. Ženy vykonávají naprostou většinu práce jako je vaření, praní, nákupy, úklid, muži se soustředují na drobné opravy, dále se starají o práci na zahradě, údržbu auta či domu. Pokud si představíme ženské práce, můžeme je obecně popsat jako rutinní, neustále se opakující, zcela běžné aktivity, které nikdy nekončí a jejichž výkon proto není nijak markantní. Z toho důvodu jsou často podceňovány, nebo dokonce nejsou ani postřehnuty dalšími členy rodiny. Naproti tom „mužské“ domácí práce se vyznačují nepravidelností, jistou dávkou tvořivosti a je možné je odkládat na „příhodnou“ dobu. Ženy jsou odpovědné za většinu domácích prací a organizaci chodu domácnosti, muži pouze občas „pomáhají“ **(15)**.

Společnost předpokládá, že ženy jsou automaticky na základě své schopnosti rodit děti nejhodněji uzpůsobené i k jejich výchově a udržování rodiny a domácnosti v širším slova smyslu. Následkem tohoto předpokladu je, že ženy nemají stejnou příležitost dokázat své schopnosti i jinde a taktéž nejsou dostatečně zaangažovány ve veřejném životě a mocenských strukturách, které určují podobu naší společnosti a kvalitu našeho života v ní. Muži oproti ženám mají možnost výběru své budoucnosti výrazně širší, ale pokud orientují svůj život na jiné hodnoty než racionální a chtějí být aktivní součástí rodiny a domácnosti, naráží často na nevěli okolí, někdy dokonce i zesměšňování **(28)**.

1.6.2. Genderové stereotypy

Znamenají stereotypní nahlížení, předsudky i představy o „správném“ a „přirozeném“ chování a posuzování jedinců na základě jejich příslušnosti k určitému pohlaví bez toho, aniž bychom se hlouběji zabývali otázkou, co je jim vrozené a co získali výchovou, jaké jsou jejich individuální schopnosti, představy o životě atd. **(28)**.

Jakmile se genderové stereotypy objeví, mají vliv na lidské chování v mnoha ohledech. Lidé se snaží chovat v souladu s genderovými stereotypy, zejména v prostředí, kde je gender zdůrazněn. Lidé také často ovlivňují ostatní, jak nenápadně, tak docela očividně v tom, aby postupovali v souladu s genderovými stereotypy. Podle teorie hrozby stereotypů Claude Steela vedou negativní stereotypy o schopnostech určité skupiny (jako jsou stereotypy o matematických schopnostech žen) příslušníky této skupiny k úzkostem a rušivým myšlenkám o vlastních dovednostech, což potom zhoršuje jejich výkon **(17)**.

1.6.2.1 Genderové stereotypy v rodině

Nejsilněji působící genderové stereotypy jsou spojeny s představami o úloze i postavení žen a mužů v rodině, jejich podílem na výchově i péči o děti, a také se starostí o chod domácnosti všeobecně. Ačkoliv je možné zůstat s dětmi na tzv. rodičovské dovolené – uzákoněná pro muže i ženy. Ženy – matky zůstávají na rodičovské dovolené častěji, tato skutečnost je dána především stereotypní představou o poslání a přirozené úloze žen – matek, ale má spojitost i s menšími průměrnými výdělky žen. Stejný důvod (menší mzda) je většinou klíčovým argumentem i pro muže, kteří se rozhodnou zůstat s malými dětmi na rodičovské dovolené v případě, že větší výdělek má netradičně žena **(28)**.

Je pravdou, že genderové stereotypy minulosti svíraly ženy a muž jako v kleštích, ale zároveň je i uklidňovaly. Jejich rozbití dnes znepokojuje mnoho lidí. Řada mužů se nemůže smířit s novými rolami v rodině i v celé společnosti a ženám to nechtějí jen tak darovat. Mnohé ženy proto volají po zavedení nového morálního řádu, jehož podmínkou je vytyčení nových hranic. Toto je však past, do níž by se ženy neměly

nechat chytit, jinak přijdou o svou svobodu, zbrzdí pochod k rovnosti a otevřou cestu k separatismu (1).

1.6.2.2 Genderové stereotypy a trh práce

Trh práce je strukturován podle pohlaví tak, že dochází ke koncentraci mužů i žen do rozdílných sektorů, povolání či pracovních míst. Tyto kořeny rozdělení žen a mužů do různých oborů a pozic, resp. segregace trhu práce podle pohlaví, sahají až do období rané výchovy v rodině. Tlak, který je vyvíjen na volbu genderově vhodného pracovního oboru či profese, potom v různých podobách provází oficiální výuku a vzdělávání na všech jeho stupních (15).

Příčiny nerovného postavení žen na trhu práce můžeme například klasifikovat v těchto rovinách: jednak je to stereotyp ženy jako pečovatelky o domácnost i muže jako živitele, dále to mohou být určité postupy ve firmách, kdy muži ve vysokých pozicích vybírají za své zástupce opět jen muže (39).

Celosvětově ženská práce nebývala a ani často i dnes není, ve srovnání s mužskou prací, rovnoměrně doceňována. Platy žen se pohybují mezi 70 – 80 % platů mužů a nejvíce patrné je to u žen s nižším vzděláním. I když české zákony, stejně jako zákony ve vyspělém světě, nedovolují platovou diskriminaci, i přesto mívají české ženy platy v průměru o 4 - 5 000 korun nižší, než jejich mužští kolegové. V žádném státě Evropské unie nemají ženy a muži stejné platy. Nejhuře jsou na tom ženy, které žijí v Estonsku, na Slovensku a na Kypru. Nejmenší rozdíly v platech mezi ženami a muži jsou ve státech jako je Slovinsko a Malta (11).

V souvislosti s trhem práce a kariérou ženy a muže nemůžeme opomenout pojmy, jako jsou skleněný strop a skleněný útes (6).

Skleněný strop

Pojem, užívaný od druhé poloviny 80. let minulého století, používá se pro označení situace, kdy ženy nepostupují podle svých schopností a možností vysloveně z genderových důvodů. Skleněný strop je jakási neviditelná bariéra, která zastavuje

profesní i platový postup žen na určitém stupni jen proto a nebo právě proto, že to jsou ženy **(6)**.

Jde o soubor bariér nejrůznějšího typu, z nichž nejdůležitější jsou: společenské, informační, tzv. bariéra odlišnosti, institucionální bariéry, segregace pracovního trhu, atd. **(35)**.

Skleněný útes

Navazuje na skleněný strop a pochází až z nedávné doby. Tento pojem chápeme jako využívání žen v top managementu v momentu, kdy je určitá firma v krizi a právě žena – manažerka je povolána, aby firmu z krizové situace dostala. Žena je v tomto případě jakousi poslední volbou a když tento úkol nesplní, odchází z firmy navždy. Jestliže firmu vede muž nebo žena, na tom nezáleží, firma by se z krizové situace stejně nedostala. Problémem je, že dochází ke zkreslování o neúspěšnosti žen na nejvyšších pozicích **(6)**.

Ženy, které chtějí po narození dětí o ně pečovat a nemohou po se rodičovské dovolené opět vrátit do svého zaměstnání, musí opustit na dobu dočasnou pracovní trh. Vstup na trh práce po rodičovské dovolené může být pro ženu značně problematický. Zaměstnavatelé totiž často mohou dávat přednost osobám, které si zvyšují svoji pracovní kvalifikaci a z pracovního trhu nevystoupily. Matky, které vystoupily na čas z trhu práce, budou mít větší problémy s opětovným nastartováním své pracovní kariéry **(18)**.

Je nutné změnit postoje, které považují placenou práci pro rodinu a v domácnosti za samozřejmost, jež není vnímána plnohodnotně v porovnání s placeným povoláním. Toto hledisko je významné zohlednit například i ve vztahu k možným zaměstnavatelům/kám, jimiž je období strávené v domácnosti často vnímáno jako „dovolená“, tedy období, kdy se daná osoba nijak nerozvíjela. V institucionalizovaném zaměstnání je následně přítěží. Z tohoto aspektu je třeba důsledně provádět genderovou analýzu legislativy a zajistit, aby umožňovala ženám i mužům domáhat se rovných práv **(27)**.

1.7 Kombinace rodinného a pracovního života

V současnosti představuje nutnost sladění pracovního a rodinného života každodenní skutečnost všech pracujících žen a mužů. Provázanost práce a rodiny je obousměrná. Způsoby, kterými si sociální aktéři uspořádávají svůj soukromý, partnerský a rodinný život, nutně souvisejí s vnějšími podmínkami a vlivy, danými pracovním trhem a následně zpětně usměřují toto „vnější“ prostředí. Podmínky kombinace práce a rodiny navíc procházejí podstatnými proměnami a to jak celosvětově (změny dané okolnostmi globálního pracovního trhu), tak konkrétně v českém prostředí. Trh práce, který byl v ČR vytvořen po roce 1989 podle kapitalistických principů, představuje pro českou společnost novou situaci. Změny na trhu práce společně s dalšími politickými, ekonomickými a kulturními změnami působí na strukturu a dynamiku soukromého života obyvatel ČR a podílejí se na vzniku nových forem partnerského a rodinného soužití, životních stylů a strategií a kulturních modelů. Nové jevy, které se na pracovním trhu citelně projevují, jako například globalizace, nové způsoby organizace pracovní doby, nezaměstnanost, nové formy zaměstnanosti či migrace, se nutně odrážejí v tom, jak si lidé uspořádávají svůj rodinný život **(14)**.

Slučování rodinného a profesního života je označení nových postojů a dále i právních předpisů, které respektují požadavek žen (a také mužů) udržet si profesní růst a zároveň mít dostatek času na rodinu a výchovu svých dětí **(37)**.

Flexibilní pracovní doba a distanční práce

Rodiče, kteří pečují o malé děti, pak preferují flexibilní pracovní dobu. Existuje celá řada různých variant od zkrácené či klouzavé pracovní doby až po autonomní rozplánování časového rozvrhu. Další oblíbenou formou je distanční práce, jenž je vykonávána obvykle doma za pomoci výpočetní techniky. Obliba této práce se zvyšuje ještě proto, že šetří čas s přípravou a cestou do práce. Tato práce si neklade překážky a nevyžaduje úpravu časového režimu dětí **(7)**.

Zásady tradičního područí ženy muži, již dávno ztratily své logické opodstatnění. Současná žena se velice dobře dokáže vyrovnat muži v pracovní kariéře a muž ženě se může vyrovnat v péči o rodinu **(11)**.

Genderová dělba práce vyžaduje od mužů ztotožnění se s rolí živitele a tedy s osobou s trvalým zaměstnáním. Od žen se očekává působení na trhu práce a také současně ve sféře rodinného prostředí **(38)**.

Sdílení rolí žen a mužů je skutečnou cestou k rovnosti příležitostí. Jestliže zaměstnavatelé nabízejí různé programy ženám pro sladování osobního a pracovního života, nepředpokládá se, že by o podobné programy měli zájem i muži. Zaměstnavatelé neočekávají, že by ženy dokázaly v práci zastávat důležité a odpovědné funkce. V české společnosti jsou to především ženy, které odcházejí na rodičovskou dovolenou a ztrácí tak kontakt s aktivní pozicí na trhu práce. Tím se také snižuje šance na následné zaměstnávání žen. K vyšší účasti mužů na rodičovské péči a také přání mužů zůstat na rodičovské dovolené, by přispěla také rovnost v odměňování mužů a žen. Jestliže ženy vydělávají méně než muži, je pochopitelné, že to budou muži, kdo finančně zabezpečí rodinu. Sdílená péče muže a ženy o rodinu a děti tak není závislá pouze na vlastní dohodě partnerů, ale do jisté míry na společenských a ekonomických podmínkách. Důležitým momentem pro profesionální růst žen a mužů na rodičovské dovolené, je zůstat v kontaktu se zaměstnavatelem. Většina firem se touto problematikou nezabývá a přicházejí o zaměstnance, kteří firmu dobře znají a s nimiž ztrácejí jejich know-how **(35)**.

Muži sice společnost stále řídí, ale ženy je silně dohánějí. Konfrontace mužské a ženské práce vede k ještě turbuletnějšímu posunu na hranici výkonnosti. Mezi klienty psychologických (psychiatrických) pracovišť se začali objevovat vysoce postavení manažeři (manažerky), kteří jsou ve stálém pracovním nasazení, pomalu přeceňují své schopnosti, nestíhají věnovat svůj čas rodině, tak jí věnují alespoň peníze **(11)**.

Sladování osobního a pracovního života je komplexní úlohou, která nemá jednoduchá řešení. Různorodost jedinců, rodin i samotných zaměstnavatelů/ek vždy nabádá k hledání vzájemně vyhovující úpravě. Je však nezbytné zajistit základní principy spolupráce, aby v zájmu flexibility nedocházelo pouze k jednostrannému využívání **(27)**.

Jednou z neméně důležitých okolností je i zlepšování možností pracovat flexibilně. Předpokladem je vedle pozitivního přístupu zaměstnavatelů a jejich vůli uplatňovat

rovné příležitosti ve firmách i jasný zákonný podklad. Rovnoměrné rozdělení domácích prací mezi obě pohlaví a odstranění genderových stereotypů v rodině i ve společnosti. By mohlo problematiku sladění rodinného a profesního života vyřešit **(36)**.

2 Cíl práce a hypotézy

2.1. Cíle práce

Hlavním cílem práce bylo zjistit genderové role žen a mužů v úplných rodinách.

Dílčím cílem práce je zjistit nejčastější role žen a mužů v úplných rodinách a jejich rozdíl na vesnici a ve městě.

2.2. Hypotézy

Hypotéza 1

Pracující ženy narušují genderové stereotypy.

Hypotéza 2

V současné nukleární rodině dává více jak polovina žen přednost rodině před kariérou.

Hypotéza 3

Genderové stereotypy jsou častěji porušovány v rodinách žijících ve městě než v rodinách žijících na vesnici.

3 Metodika

3.1. Metodika práce

Teoretická část této bakalářské práce byla zpracována na základě obsahové analýzy dat. Ke zpracování empirické části byla použita kvantitativní metoda výzkumného šetření. Jako výzkumná technika byl zvolen dotazník. Dotazník byl sestaven na základě prostudované literatury a dosažených vědomostí. Techniku dotazníku jsem zvolila především z hlediska vysoké efektivity sběru informací. V krátkém čase lze získat velký počet informací od velkého počtu jedinců. Dotazníkové šetření bylo ověřeno na náhodně vybrané vzorku respondentů. Kritéria pro výběr respondentů byla: věk 40 let a úplná pracující rodina. Celkem bylo položeno 20 otázek - 16 uzavřených a 4 polootevřené. Respondenti volili z předem navrhovaných možností, měli i možnost doplnit vlastní názor. První čtyři otázky byly identifikační, týkaly se věku, nejvyššího dosaženého vzdělání, bydliště a pohlaví respondentů. Další otázky byly zaměřeny na zjišťování generových rolí a generových stereotypů v rodinách ve městě a na vesnici.

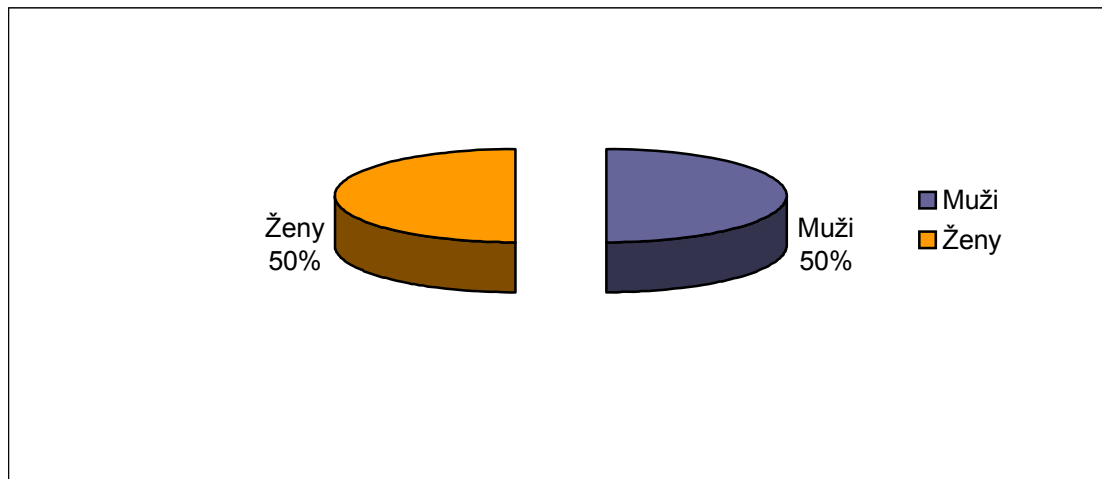
3.2. Charakteristika výzkumného souboru

Zkoumaný soubor byl tvořen 108 respondenty z úplných pracujících rodin z okresu Písek. Věková hranice u obou pohlaví byla 40 let. Celkový počet 108 respondentů se skládal z 54 mužů (27 mužů bydlelo ve městě a 27 mužů bydlelo na vesnici) a 54 žen (27 žen bydlelo ve městě a 27 žen bydlelo na vesnici). Ženy a muži pocházeli z měst, která měla okolo 5000 obyvatel a z vesnic s 400 obyvateli. Výzkum byl realizován od začátku března do půlky dubna 2010.

Z celkového počtu 150 rozdaných dotazníků se vrátilo 108 dotazníků použitelných pro výzkum, návratnost byla 72 %.

4 Výsledky

Graf 1: Pohlaví respondentů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkumný soubor 100 % (108) respondentů se skládal z 50 % (54) mužů a 50 % (54) žen z úplných pracujících rodin.

Tabulka 1: Věk respondentů

Věk respondentů	Muži		Ženy		Celkem v %
	počet respondentů	v %	počet respondentů	v %	
20 - 24	1	1%	3	3%	4%
25 - 30	7	6%	12	11%	17%
31 - 35	12	11%	16	15%	26%
36 - 40	34	32%	23	21%	53%
Celkem	54	50%	54	50%	100%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 1 znázorňuje, že:

Ve věku 20-24 let bylo 1 % (1) mužů a 3 % (3) žen. Ve věku 25-30 let bylo 6 % (7) mužů a 11 % (12) žen. Ve věku 31-35 let 11 % (12) mužů a 15 % (16) žen. Ve věku 36-40 let 32 % (34) mužů a 21 % (23) žen.

Tabulka 2: Bydliště respondentů

Bydliště respondentů	Muži		Ženy		Celkem v %
	počet respondentů	v %	počet respondentů	v %	
Vesnice	27	25%	27	25%	50%
Město	27	25%	27	25%	50%
Celkem	54	50%	54	50%	100%

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového výzkumného souboru – 100 % (108) respondentů bydlelo na vesnici 25% (27) mužů a ve městě 25 % (27) mužů a dále bydlelo na vesnici 25 % (27) žen a ve městě 25 % (27) žen.

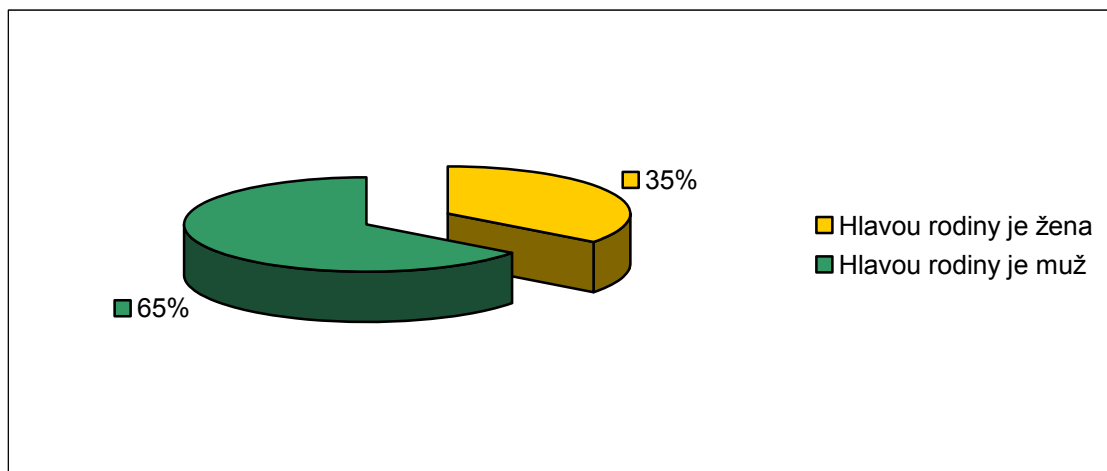
Tabulka 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Vzdělání respondentů	Muži		Ženy		Celkem v %
	počet respondentů	v %	počet respondentů	v %	
Základní	0	0%	2	2%	2%
Vyučen	14	13%	6	5%	18%
Středoškolské	21	19%	32	30%	49%
Vyšší odborné	4	4%	4	4%	8%
Vysokoškolské	15	14%	10	9%	23%
Celkem	54	50%	54	50%	100%

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejvyšší dosažené vzdělání je další proměnnou a z celkového počtu 100 % (108) respondentů dosahovalo *základní vzdělání* 0 % mužů a 2 % (2) žen. *Vyučen* 13 % (14) mužů a 5 % (6) žen, *středoškolské vzdělání* 19 % (21) mužů a 30 % (32) žen, *vyšší odborné vzdělání* 4 % (4) mužů a 4 % (4) žen, *vysokoškolské vzdělání* 14 % (15) mužů a 9 % (10) žen.

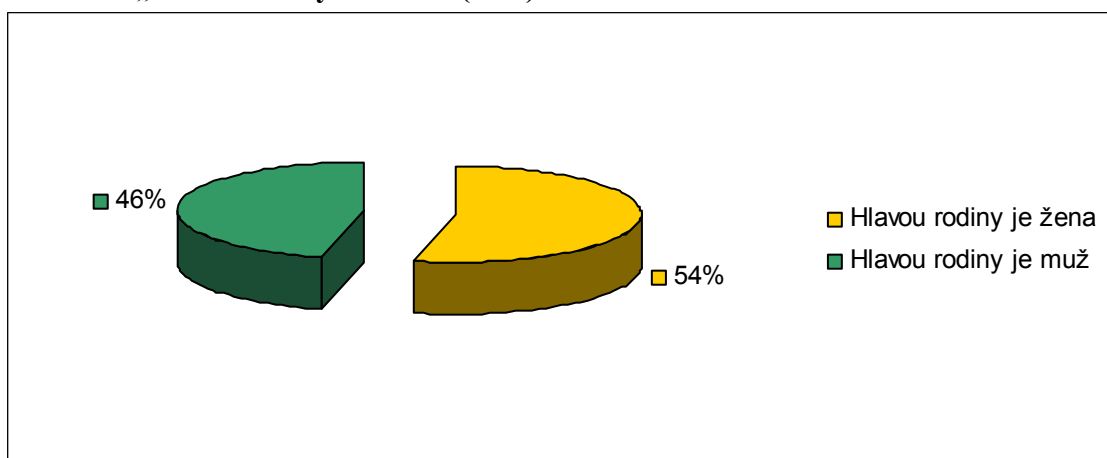
Graf 2A : „Hlava rodiny“ dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výsledků uvedených v grafu 2 odpovědělo 65 % (35) mužů, že hlavou rodiny je muž a 35 % (19) mužů uvedlo, že hlavou rodiny je žena.

Graf 2B : „Hlava rodiny“ dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2B znázorňuje, že hlavou rodiny je žena uvedlo 54 % (29) žen a hlavou rodiny je muž odpovědělo 46 % (25) žen.

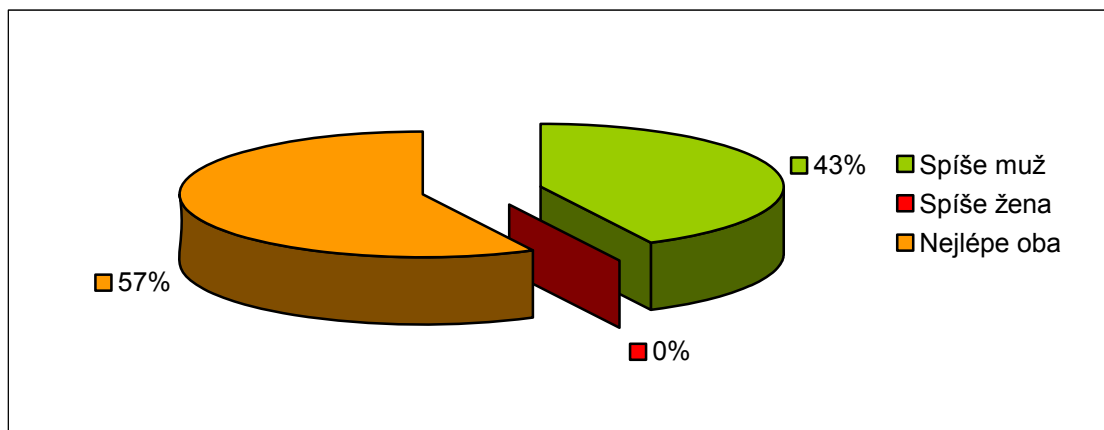
Tabulka 4: „Hlava rodiny“ v rodinách žijících ve městě a na vesnici

	Vesnice	Město
Muž hlavou rodiny	57 % (31)	54 % (29)
Žena hlavou rodiny	43 % (23)	46 % (25)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky 4 vyplývá, že v rodinách žijících na vesnici je muž hlavou rodiny v 57 % (31) a žena hlavou rodiny ve 43 % (23). Dále v rodinách žijících ve městě je hlavou rodiny muž v 54 % (29) a hlavou rodiny žena ve 46 % (25).

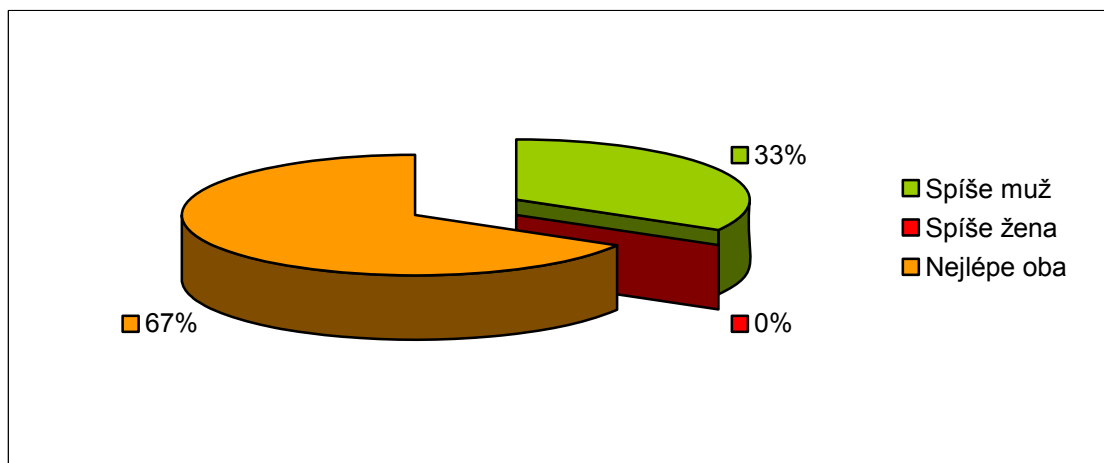
Graf 3A: Živitelem rodiny by měl/a být z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 3A znázorňuje odpověď na otázku č. 6 „Myslíte si, že živitelem rodiny by měl/a být.“ Dle názoru 57 % (31) mužů by bylo nejlepším řešením, aby rodinu živili *nejlépe oba* (žena i muž). Rodinu by měl živit *spíše muž* odpovědělo 43 % (23) mužů. *Spíše žena* – odpovědělo 0 respondentů.

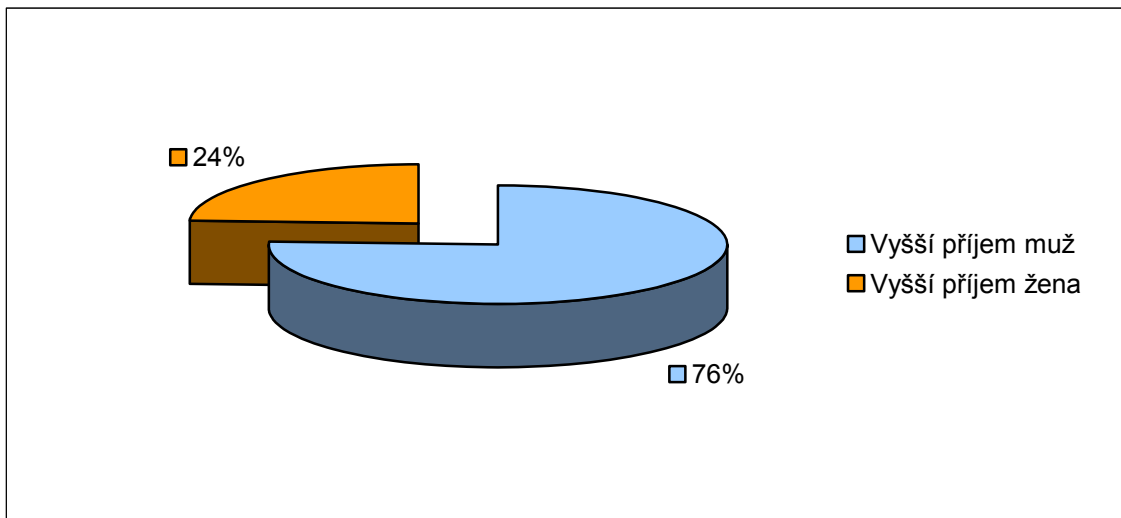
Graf 3B: Živitelem rodiny by měl/a být z pohledu žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 3B je patrné, že z pohledu žen by živitelem měli být nejlépe oba – odpovědělo 67 % (36) žen, spíše muž uvedlo 33 % (18) žen, spíše žena odpovědělo 0 % žen.

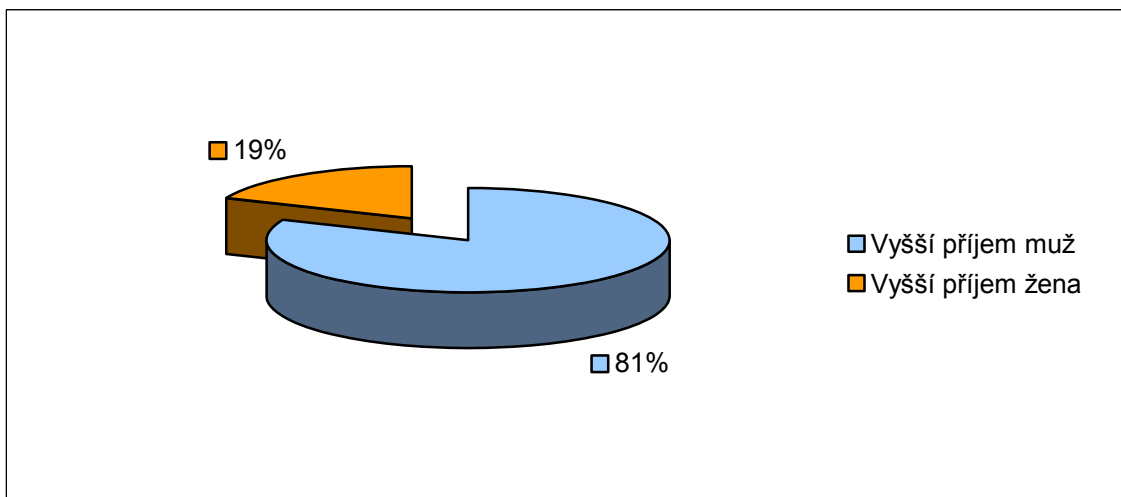
Graf 4A: Vyšší příjem v rodině dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4A odpovídá na otázku, „Kdo má v úplné rodině vyšší příjem?“. Vyšší příjem má muž odpovědělo 76 % (41) mužů a vyšší příjem má žena uvedlo 24 % (13) mužů.

Graf 4B: Vyšší příjem v rodině dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4B zkoumá, kdo má vyšší příjem v rodině dle žen. Vyšší příjem v rodině má muž odpovědělo 81 % (44) žen a vyšší příjem má žena odpovědělo 19 % (10) žen.

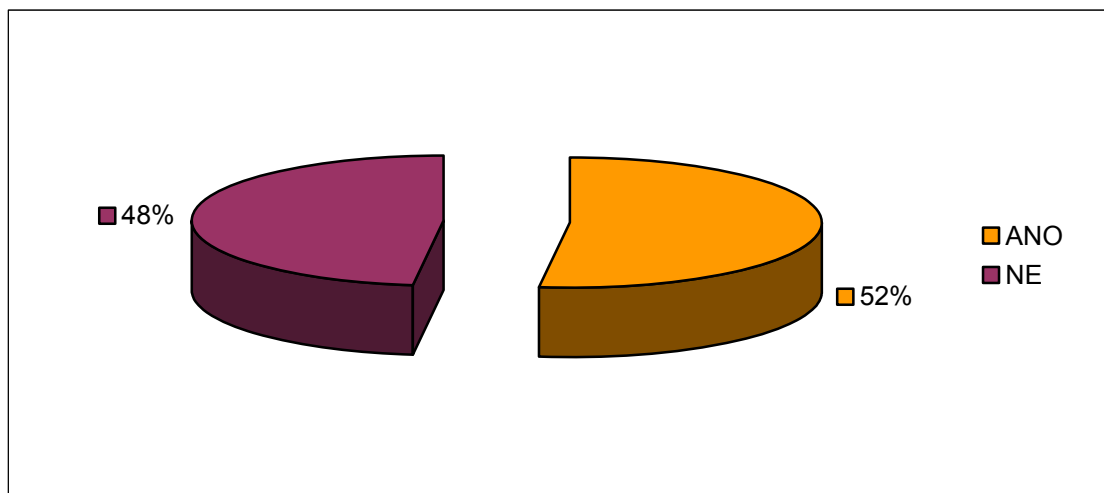
Tabulka 5: Vyšší příjem v rodinách žijících ve městě a na vesnici

	Vesnice	Město
Vyšší příjem muž	89 % (48)	68 % (37)
Vyšší příjem žena	11 % (6)	32 % (17)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 5 informuje, že v rodinách žijících na vesnici má vyšší příjem muž v 89 % (48) a vyšší příjem žena v 11 % (6). Dále v rodinách žijících ve městě má vyšší příjem muž v 68 % (37) a hlavou rodiny žena ve 32 % (17).

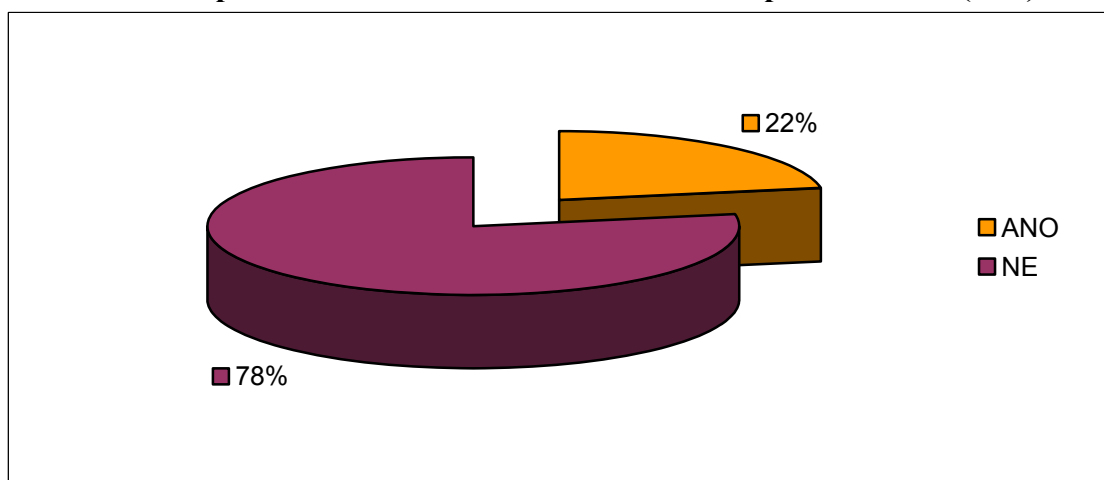
Graf 5A: Dělbá práce v domácnosti na mužské a ženské práce dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 5A zjišťujeme, zda muži souhlasí s dělením na domácí mužské a ženské práce. 52 % (28) mužů odpovědělo ANO a 48 % (26) mužů uvedlo NE.

Graf 5B: Dělbá práce v domácnosti na mužské a ženské práce dle žen (v %)

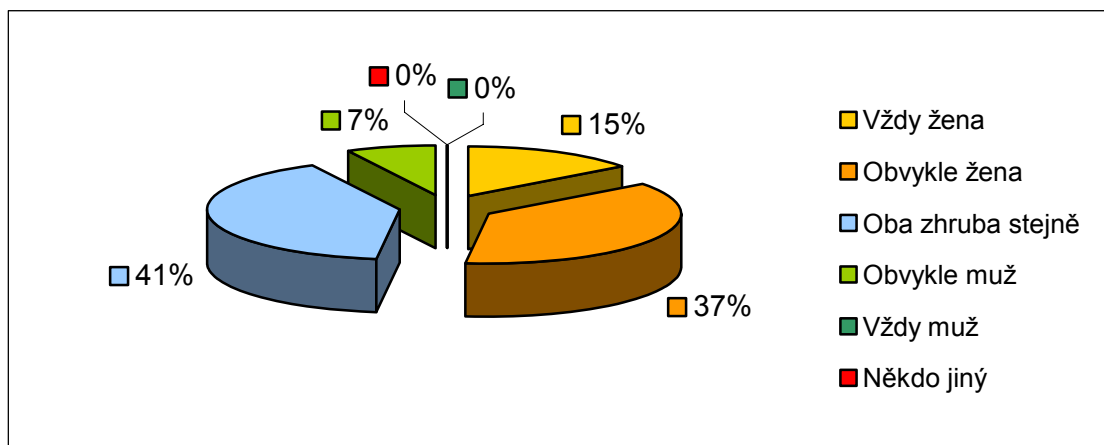

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 5B zjišťujeme, zda ženy souhlasí s dělením na domácí mužské a ženské práce. 22 % (12) žen odpovědělo ANO a 78 % (42) žen uvedlo NE.

V domácnosti se zabývá následujícími věcmi:

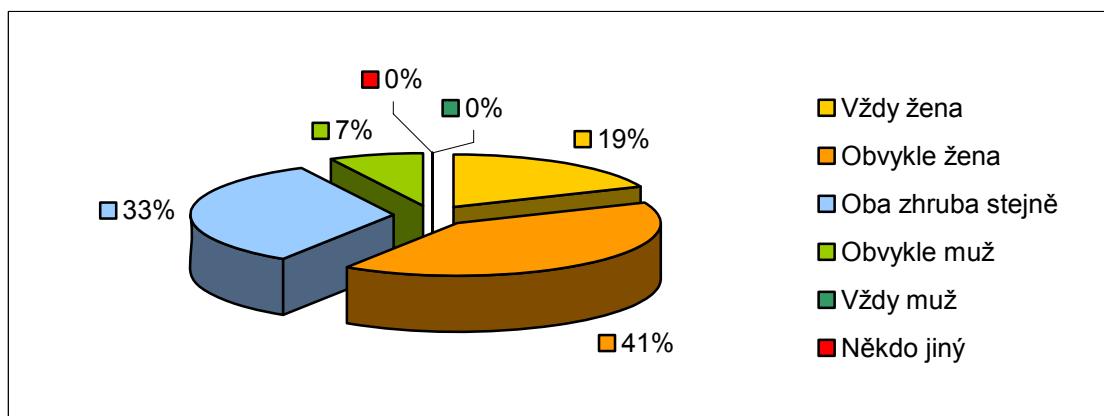
Graf 6A: Zajišťuje běžné nákupy z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6A zjišťuje, kdo v úplné rodině zajišťuje běžné nákupy. Odpovědělo: *vždy žena* - 15 % (8) mužů, *obvykle žena* - 37 % (20) mužů, *oba zhruba stejně* - 41 % (22) mužů, *obvykle muž* - 7 % (4) mužů. Zbývající odpovědi – běžné nákupy zajišťuje *vždy muž* a *někdo jiný* zůstaly s 0 %.

Graf 6B: Zajišťuje běžné nákupy z pohledu žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6B informuje, kdo zajišťuje v úplné rodině běžné nákupy. Odpovědělo: *vždy žena* - 19 % (10) žen, *obvykle žena* - 41 % (22) žen, *oba zhruba stejně* - 33 % (18) žen, *obvykle muž* - 7 % (4) žen. Zbývající odpovědi – běžné nákupy zajišťuje *vždy muž* a *někdo jiný* zůstaly s 0 %.

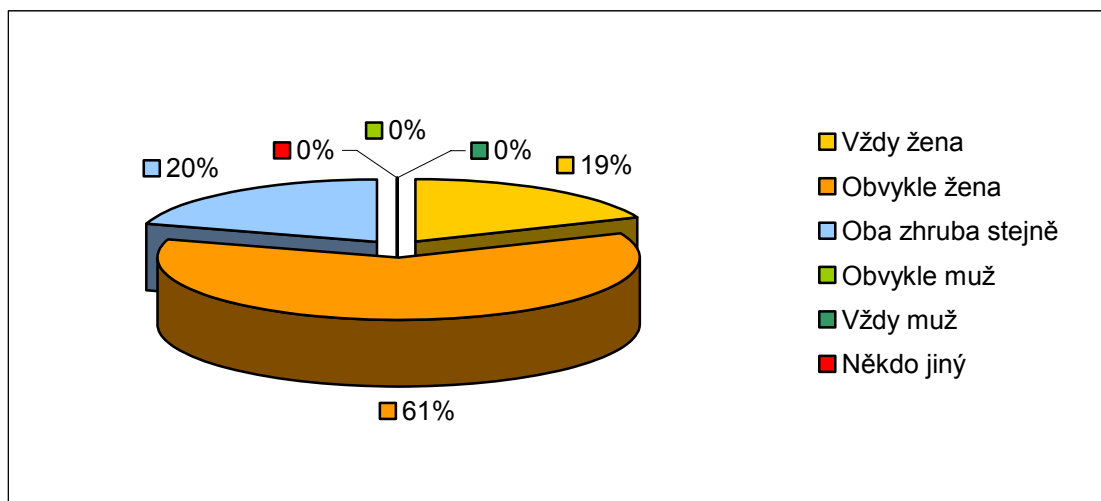
Tabulka 6: Zajišťuje běžné nákupy v rodinách žijících ve městě a na vesnici

	Vesnice	Město
Vždy žena	16 % (9)	17 % (10)
Obvykle žena	36 % (19)	34 % (17)
Oba stejně	48 % (26)	36 % (19)
Obvykle muž	0 %	15 % (8)
Vždy muž	0 %	0 %
Někdo jiný	0 %	0 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 6 uvádí, že v rodinách žijících na vesnici zajišťuje běžné nákupy vždy žena – 16 % (9), obvykle žena – 36 % (19), oba stejně – 48 % (26), obvykle muž – 0 %, vždy muž – 0 %, někdo jiný – 0 %. V rodinách žijících ve městě zajišťuje běžné nákupy vždy žena – 17 % (10), obvykle žena – 34 % (17), oba stejně 36 % (19), obvykle muž 15 % (8), vždy muž – 0 %, někdo jiný – 0 %.

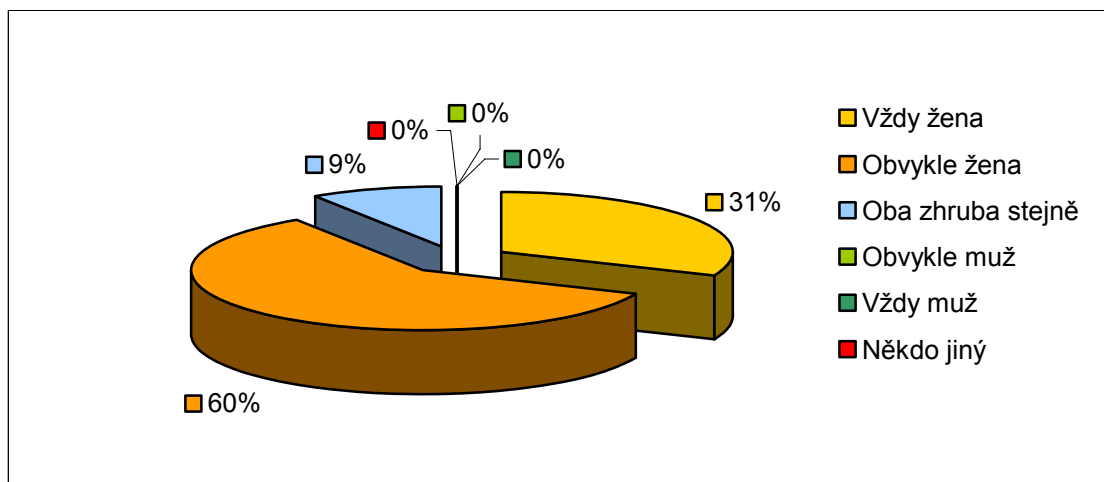
Graf 7A: Dělá běžné domácí práce (vaření, úklid, aj.) z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 7A vyplývá: „Kdo vykonává domácí práce.“ Odpovědělo: vždy žena - 19 % (10) mužů, obvykle žena - 61 % (33) mužů, oba zhruba stejně - 20 % mužů (11). Odpovědi obvykle muž, vždy muž a někdo jiný zůstaly s 0 %.

Graf 7B: Dělá běžné domácí práce (vaření, úklid, aj.) z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 7B je patrné, kdo vykonává běžné domácí práce. Odpovědělo: vždy žena – 31 % (17) žen, obvykle žena - 60 % (32) žen, oba zhruba stejně - 9 % žen (5). Odpovědi obvykle muž, vždy muž a někdo jiný zůstaly s 0 %.

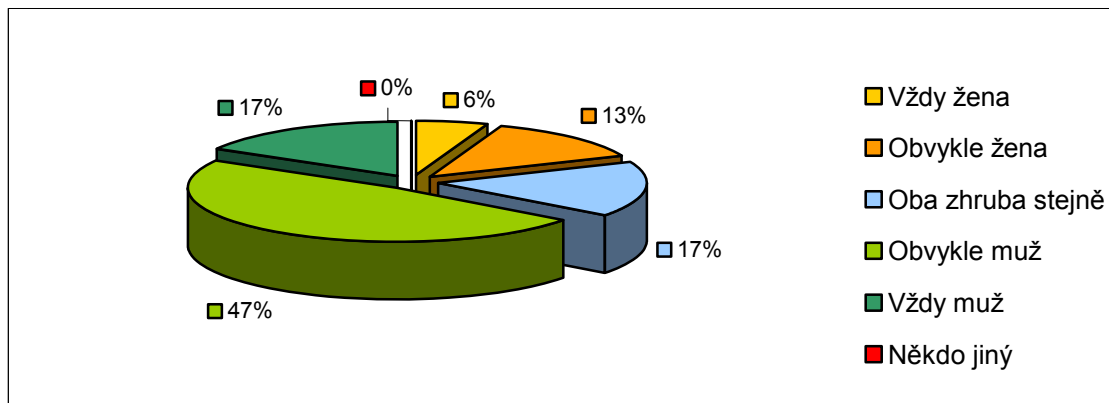
Tabulka 7: Dělá běžné domácí práce (vaření, úklid, aj.) v rodinách žijících ve městě a na vesnici

	Vesnice	Město
Vždy žena	31 % (17)	18 % (10)
Obvykle žena	60 % (32)	62 % (33)
Oba stejně	9 % (5)	20 % (11)
Obvykle muž	0 %	0 %
Vždy muž	0 %	0 %
Někdo jiný	0 %	0 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 7 uvádí, že v rodinách žijících na vesnici dělá běžné domácí práce vždy žena – 31 % (17), obvykle žena – 60 % (32), oba stejně – 9 % (5), obvykle muž – 0 %, vždy muž – 0 %, někdo jiný – 0 %. V rodinách žijících ve městě dělá běžné domácí práce vždy žena – 18 % (10), obvykle žena – 62 % (33), oba stejně 20 % (11), obvykle muž 0 %, vždy muž – 0 %, někdo jiný – 0 %.

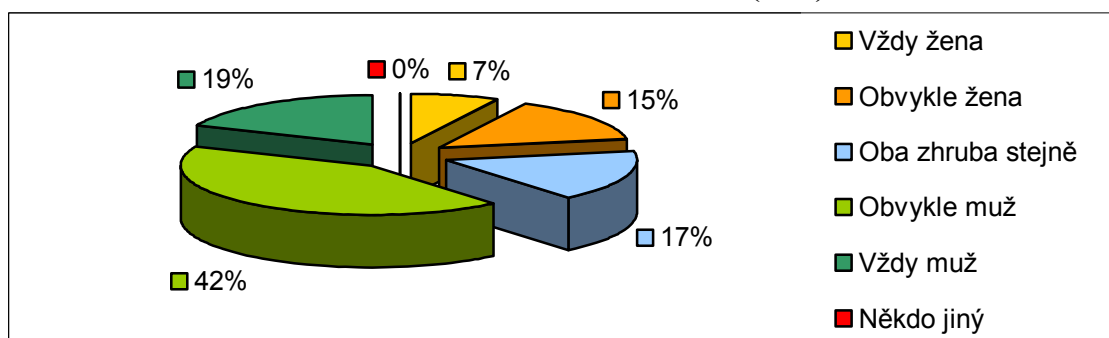
Graf 8A: Provádí běžnou údržbu v domácnosti dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8 zjišťuje, kdo provádí běžnou údržbu v domácnosti. Vždy žena odpovědělo 6 % (3) mužů, obvykle žena odpovědělo 13 % (7) mužů, oba zhruba stejně odpovědělo 17 % (9) mužů, obvykle muž uvedlo 47 % (26) mužů, vždy muž odpovědělo 17 % (9) mužů, na odpověď někdo jiný nikdo neodpověděl.

Graf 8B: Provádí běžnou údržbu v domácnosti dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8B znázorňuje, kdo provádí v úplné rodině běžnou údržbu v domácnosti dle žen. Odpovědělo: vždy žena - 7 % (4) žen, obvykle žena - 15 % (8) žen, oba zhruba stejně - 17 % (9) žen, obvykle muž - 42 % (23) žen, vždy muž - 19 % (10) žen a na odpověď někdo jiný neodpověděl nikdo.

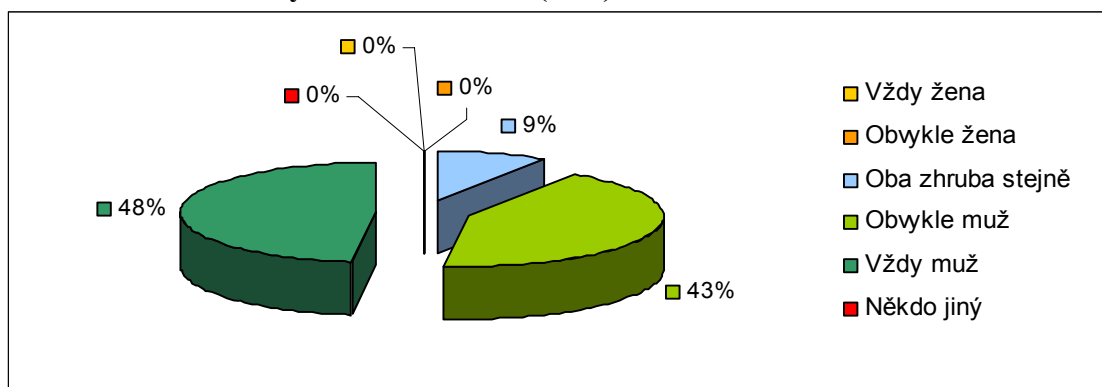
Tabulka 8: Provádí běžnou údržbu v domácnosti v rodinách žijících ve městě a na vesnici

	Vesnice	Město
Vždy žena	4 % (2)	10 % (4)
Obvykle žena	18 % (10)	12 % (6)
Oba stejně	11 % (6)	22 % (13)
Obvykle muž	54 % (29)	37 % (20)
Vždy muž	13 % (7)	19 % (11)
Někdo jiný	0 %	0 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 8 uvádí, že v rodinách žijících na vesnici provádí běžnou údržbu vždy žena – 4 % (2), obvykle žena – 18 % (10), oba stejně – 11 % (6), obvykle muž – 54 % (29), vždy muž – 13 % (7), někdo jiný – 0 %. V rodinách žijících ve městě provádí běžnou údržbu vždy žena – 10 % (4), obvykle žena – 12 % (6), oba stejně 22 % (13), obvykle muž 37 % (20), vždy muž – 19 % (11), někdo jiný – 0 %.

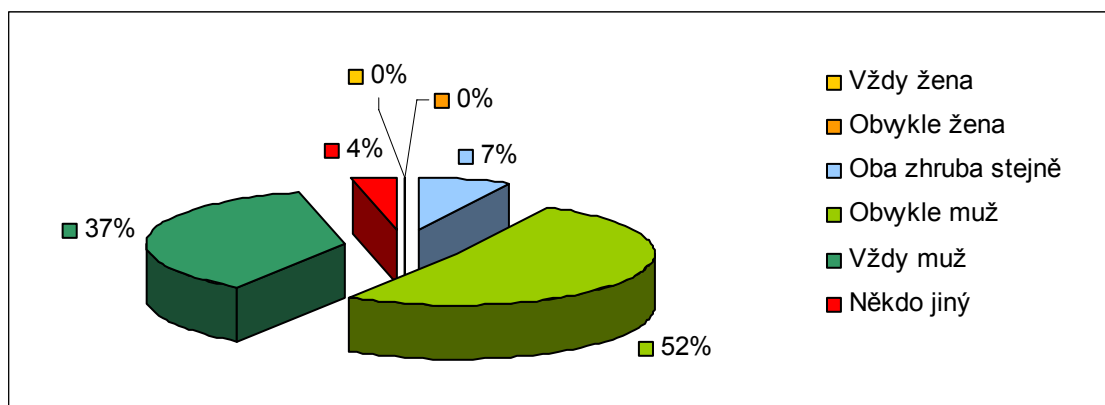
Graf 9A: Stará se o byt/dům dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 9A znázorňuje, kdo se v úplné rodině stará o byt/dům. O byt/dům se starají odpovědělo oba zhruba stejně - 9 % (5) mužů, obvykle muž - 43 % (23) mužů, vždy muž - 48 % (26) mužů, někdo jiný odpovědělo 0 % mužů. Odpovědi o byt/dům se stará vždy žena a obvykle žena zůstaly bez odpovědi.

Graf 9B: Stará se o byt/dům dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 9B znázorňuje, kdo se v úplné rodině stará o byt/dům. O byt/dům se starají oba zhruba stejně odpovědělo 7 % (4) žen, obvykle muž odpovědělo 52 % (28) žen, vždy muž uvedlo 37 % (20) žen, někdo jiný odpovědělo 4 % (2) žen. Na odpovědi o byt/dům se stará vždy žena a obvykle žena neodpověděl nikdo..

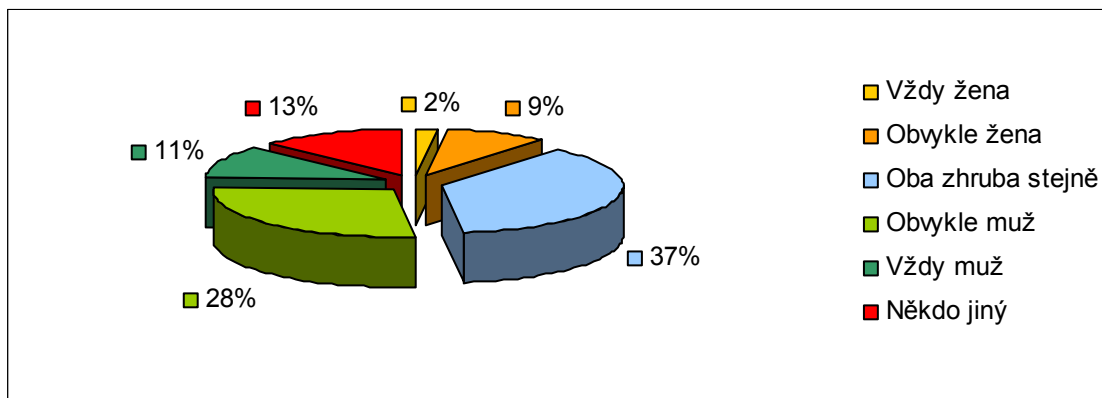
Tabulka 9: Stará se o byt/dům v rodinách žijících na vesnici a ve městě

	Vesnice	Město
Vždy žena	0 %	0 %
Obvykle žena	0 %	0 %
Oba stejně	8 % (4)	10 % (5)
Obvykle muž	50 % (27)	45 % (24)
Vždy muž	42 % (23)	41 % (23)
Někdo jiný	0 %	4 % (2)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 9 uvádí, že v rodinách žijících na vesnici stará se o byt/dům vždy žena – 0 %, obvykle žena – 0 %, oba stejně – 8 % (4), obvykle muž – 50 % (27), vždy muž – 42 % (23), někdo jiný – 0 %. V rodinách žijících ve městě se stará o byt/dům vždy žena – 0 %, obvykle žena – 0 %, oba stejně 10 % (5), obvykle muž 45 % (24), vždy muž – 41 % (23), někdo jiný – 4 % (2).

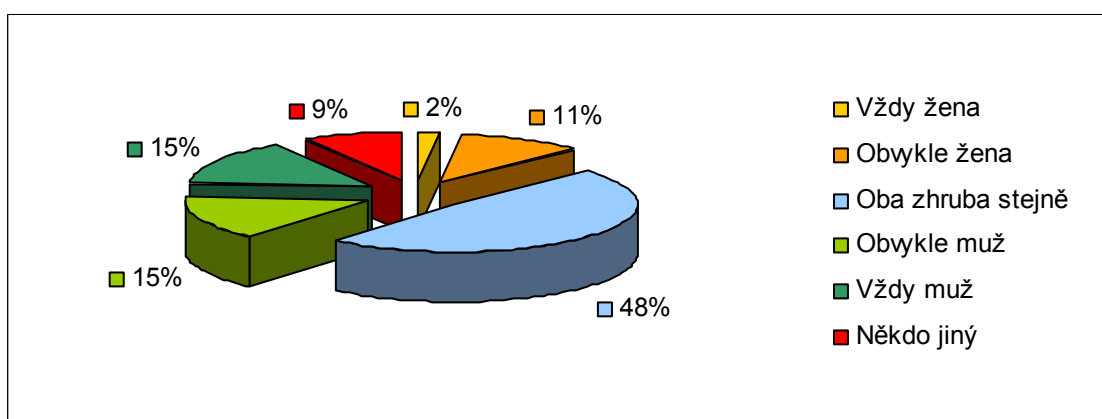
Graf 10A: Péče o zahradu dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 10A uvádí, že o zahradu pečuje vždy žena odpovědělo 2 % (1) mužů, obvykle žena - 9 % (5) mužů, oba zhruba stejně - 37 % (20) mužů, obvykle muž - 28 % (15) mužů, vždy muž - 11 % (6) mužů a někdo jiný - 13 % (7) mužů.

Graf 10B: Péče o zahradu dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 10B uvádí, že o zahradu pečuje vždy žena odpovědělo 2 % (1) žen, obvykle žena - 11 % (6) žen, oba zhruba stejně - 48 % (26) žen, obvykle muž - 15 % (8) žen, vždy muž - 15 % (8) žen, někdo jiný - 9 % (5) žen.

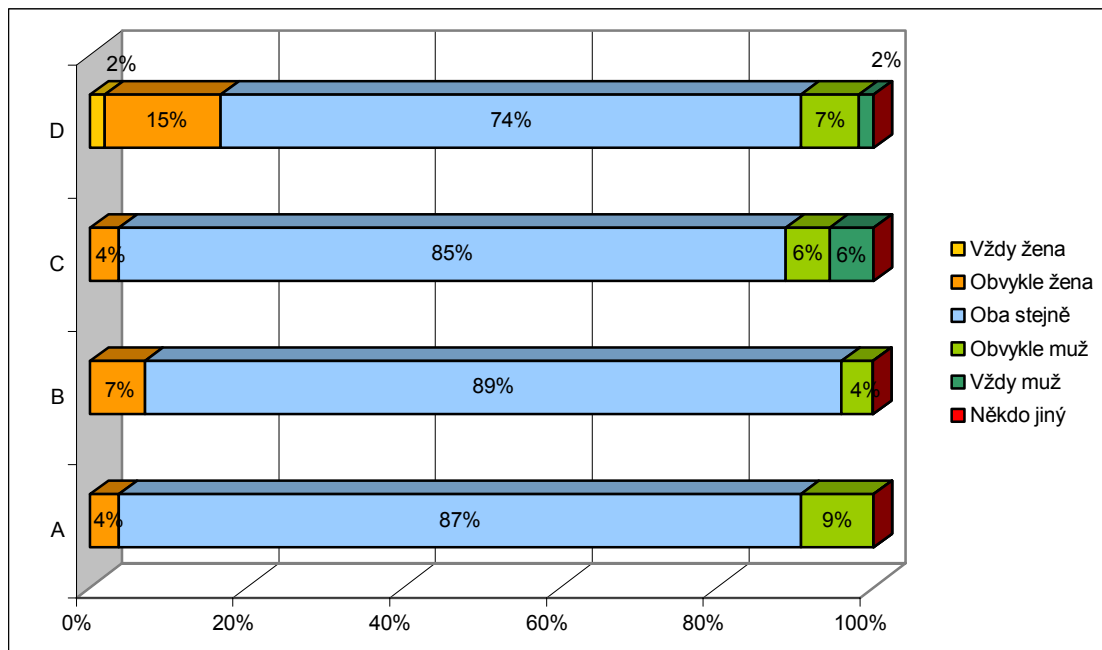
Tabulka 10: Péče o zahradu v rodinách žijících na vesnici a ve městě

	Vesnice	Město
Vždy žena	5 % (2)	0 %
Obvykle žena	13 % (7)	8 % (4)
Oba stejně	42 % (23)	43 % (24)
Obvykle muž	22 % (12)	21 % (11)
Vždy muž	16 % (9)	10 % (5)
Někdo jiný	2 % (1)	18 % (10)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 10 uvádí, že v rodinách žijících na vesnici stará se o zahradu vždy žena – 5 % (2), obvykle žena – 13 % (7), oba stejně – 42 % (23), obvykle muž – 22 % (12), vždy muž – 16 % (9), někdo jiný – 2 % (1). V rodinách žijících ve městě se stará o zahradu vždy žena – 0 %, obvykle žena – 8 % (4), oba stejně 43 % (24), obvykle muž 21 % (11), vždy muž – 10 % (5), někdo jiný – 18 % (10).

Graf 11A: Rozhodování v úplné rodině z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

A. Rozhoduje o způsobu trávení víkendů

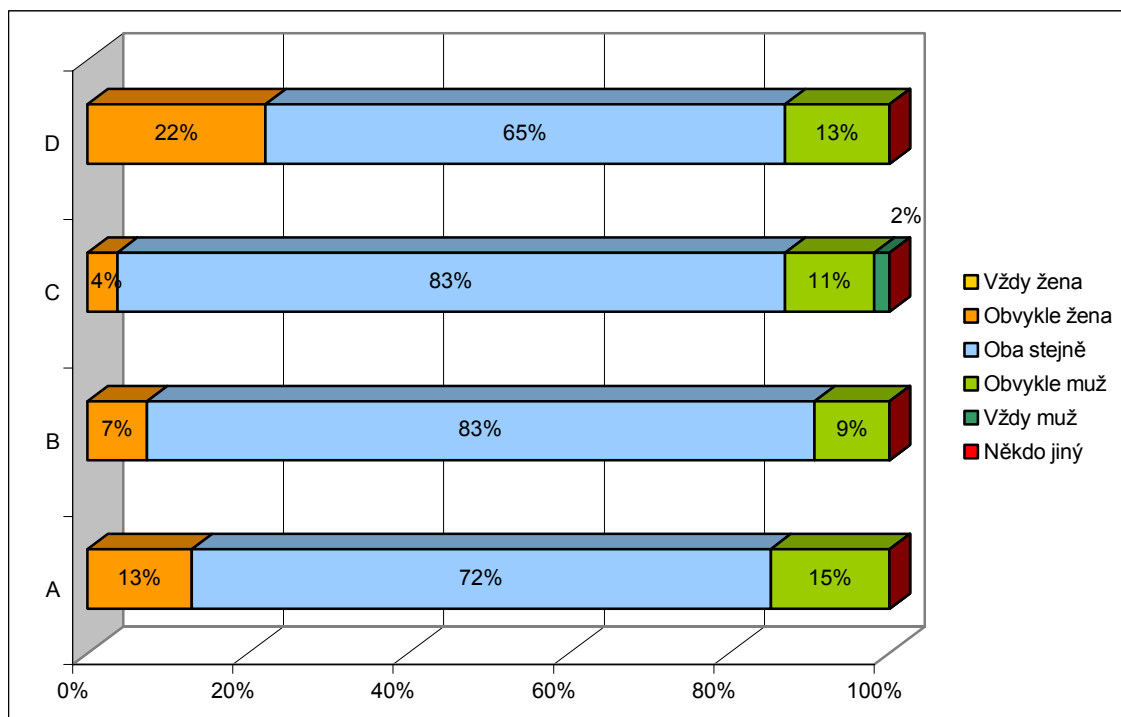
B. Rozhoduje o způsobu trávení dovolené

C. Rozhoduje o nákupu drahých věcí

D. Rozhoduje o běžném hospodaření s penězi

Graf 11A zobrazuje, že o způsobu trávení víkendů rozhoduje obvykle žena uvedlo 4 % (2) mužů, oba stejně odpovědělo 87 % (47) mužů, obvykle muž uvedlo 9 % (5) mužů. Odpovědi vždy žena, vždy muž a někdo jiný v rozhodování o způsobu trávení víkendů zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o způsobu trávení dovolené* – obvykle žena uvedlo 7 % (4) mužů, oba stejně odpovědělo 89 % (48) mužů, obvykle muž uvedlo 4 % (2) mužů. Odpovědi v rozhodování o způsobu trávení dovolené – vždy žena, vždy muž a někdo jiný zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o nákupu drahých věcí* odpovědělo obvykle žena 4 % (2) mužů, oba stejně uvedlo 85 % (46) mužů, obvykle muž odpovědělo 6 % (3) mužů, vždy muž odpovědělo 6 % (3) mužů. *Rozhoduje o nákupu drahých věcí* – vždy žena a někdo jiný zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o běžném hospodaření s penězi* vždy žena uvedlo 2 % (1) mužů, obvykle žena odpovědělo 15 % (8) mužů, oba stejně uvedlo 74 % (40) mužů, obvykle muž odpovědělo 7 % (4) mužů, vždy muž uvedlo 2 % (1) mužů a někdo jiný neodpověděl nikdo.

Graf 11B: Rozhodování v úplné rodině z pohledu žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

A. Rozhoduje o způsobu trávení víkendů

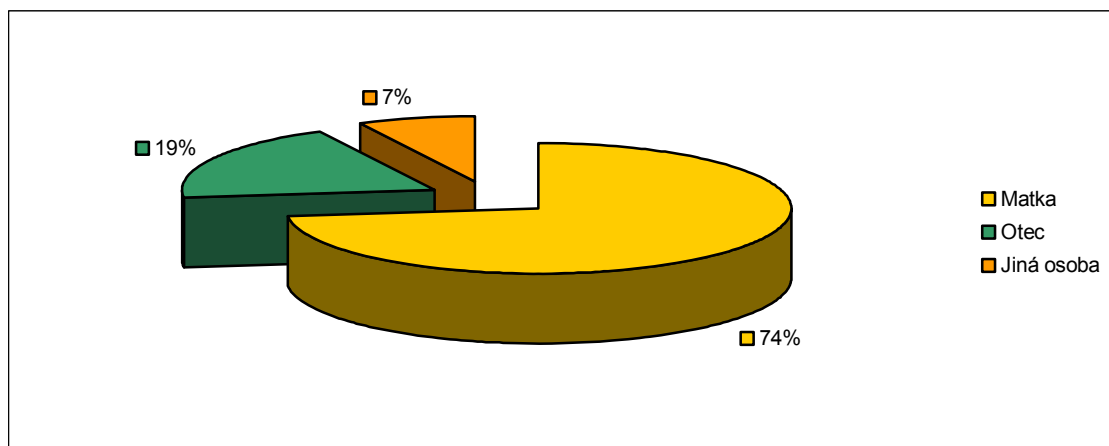
B. Rozhoduje o způsobu trávení dovolené

C. Rozhoduje o nákupu drahých věcí

D. Rozhoduje o běžném hospodaření s penězi

Graf 11B informuje, že o *způsobu trávení víkendů* rozhoduje obvykle žena uvedlo 13 % (7) žen, oba stejně odpovědělo 72 % (39) žen, obvykle muž uvedlo 15 % (8) žen, odpovědi vždy žena, vždy muž a někdo jiný zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o způsobu trávení dovolené* odpovědělo obvykle žena 7 % (4) žen, oba stejně uvedlo 83 % (45) žen, obvykle muž odpovědělo 9 % (5) žen, odpovědi vždy žena, vždy muž a někdo jiný zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o nákupu drahých věcí* uvedlo obvykle žena 4 % (2) žen, oba stejně odpovědělo 83 % (45) žen, obvykle muž uvedlo 11 % (6) žen, vždy muž odpovědělo 2 % (1) žen, odpovědi vždy žena a někdo jiný zůstaly bez odpovědi. *Rozhoduje o běžném hospodaření s penězi* odpovědělo obvykle žena 22 % (12) žen, oba stejně uvedlo 65 % (35) žen, obvykle muž odpovědělo 13 % (7) žen, odpovědi vždy žena, obvykle muž a někdo jiný zůstaly i v tomto případě bez odpovědi.

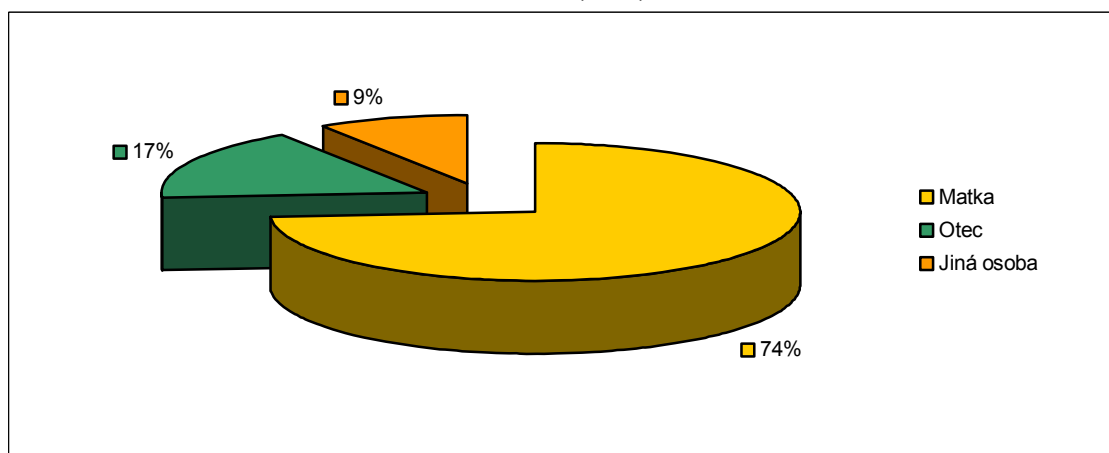
Graf 12A: Starost o nemocné dítě dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 12A je patrné, že o nemocné dítě se stará nejčastěji matka odpovědělo 74 % (36) mužů, otec uvedlo 19 % (13) mužů, jiná osoba odpovědělo 7 % (5) mužů.

Graf 12B: Starost o nemocné dítě dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 12B - starost o nemocné dítě dle žen zajišťuje nejčastěji matka odpovědělo 74 % (37) žen, otec uvedlo 17 % (11) žen a jiná osoba odpovědělo 9 % (6) žen.

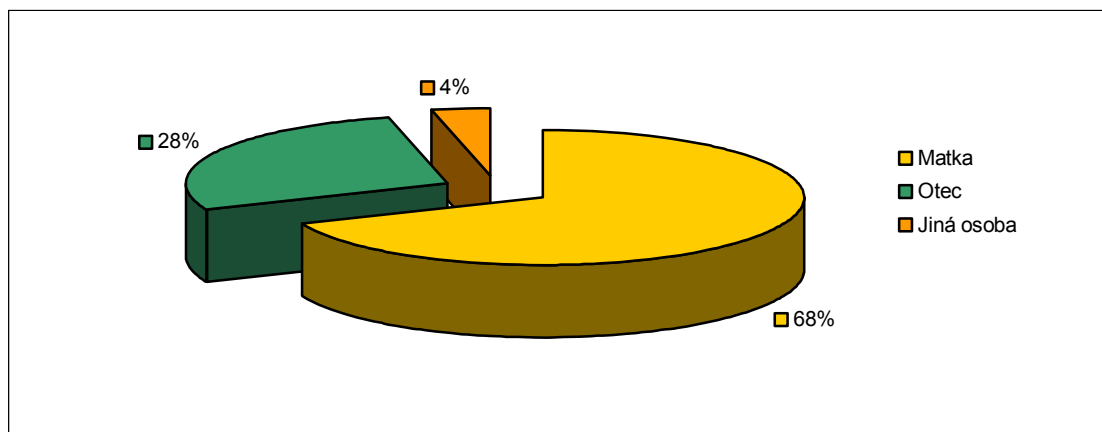
Tabulka 11: Stará se o nemocné dítě v rodinách žijících na vesnici a ve městě

	Vesnice	Město
Matka	76 % (41)	59 % (32)
Otec	16 % (9)	28 % (15)
Jiná osoba	8 % (4)	13 % (7)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 11 prezentuje, že v rodinách žijících na vesnici se stará o nemocné dítě matka – 76 % (41), otec – 16 % (9), jiná osoba – 8 % (4). V rodinách žijících ve městě se stará o nemocné dítě matka – 59 % (32), otec – 28 % (15), jiná osoba 13 % (7).

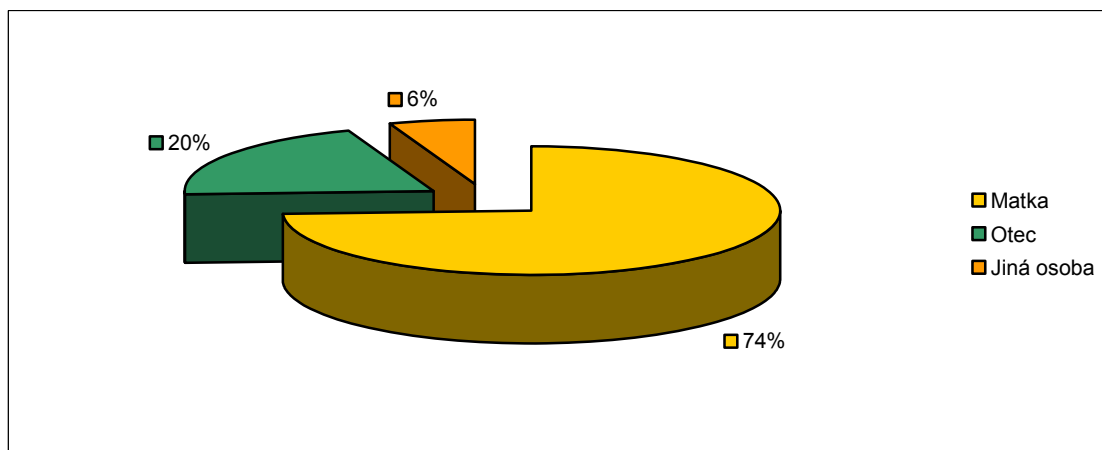
Graf 13A : Zajišťuje volno-časové aktivity pro dítě dle mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 13A znázorňuje, kdo v úplné rodině zajišťuje volno-časové aktivity pro dítě – matka odpovědělo 68 % (37) mužů, otec uvedlo 28 % (15) mužů, jiná osoba odpovědělo 4 % (2) mužů.

Graf 13B : Zajišťuje volno-časové aktivity pro dítě dle žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 13B je patrné, že volno-časové aktivity dle žen zajišťuje nejčastěji matka – 74 % (40) žen, otec – 20 % (11) žen, jiná osoba – 6 % (3) žen.

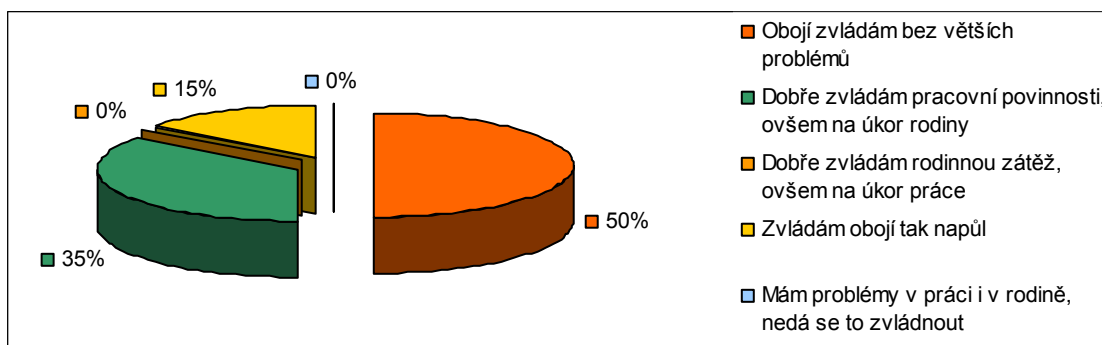
Tabulka 12: Zajišťuje volno-časové aktivity pro dítě v rodinách žijících na vesnici a ve městě

	Vesnice	Město
Matka	72 % (39)	71 % (38)
Otec	24 % (13)	23 % (12)
Jiná osoba	4 % (2)	6 % (4)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 12 prezentuje, že v rodinách žijících na vesnici se stará o nemocné dítě matka – 72 % (39), otec – 24 % (13), jiná osoba – 4 % (2). V rodinách žijících ve městě se stará o nemocné dítě matka – 71 % (38), otec – 23 % (12), jiná osoba 6 % (4).

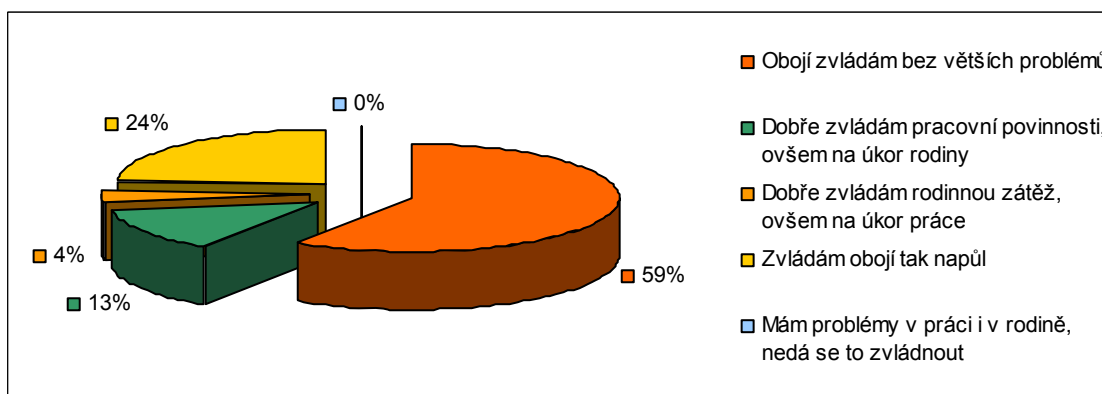
Graf 14A: Kombinace pracovní a rodinných povinností z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14A informuje, jak muži kombinují pracovní a rodinné povinnosti – obojí zvládám bez větších problémů odpovědělo 50 % (27) mužů, dobře zvládám pracovní povinnosti, ovšem na úkor rodiny odpovědělo 35 % (19) mužů, dobře zvládám rodinnou zátěž, ovšem na úkor práce uvedlo 0 % mužů, zvládám obojí tak napůl odpovědělo 15 % (8) mužů, mám problémy v práci i v rodině, nedá se to zvládnout uvedlo 0 % mužů.

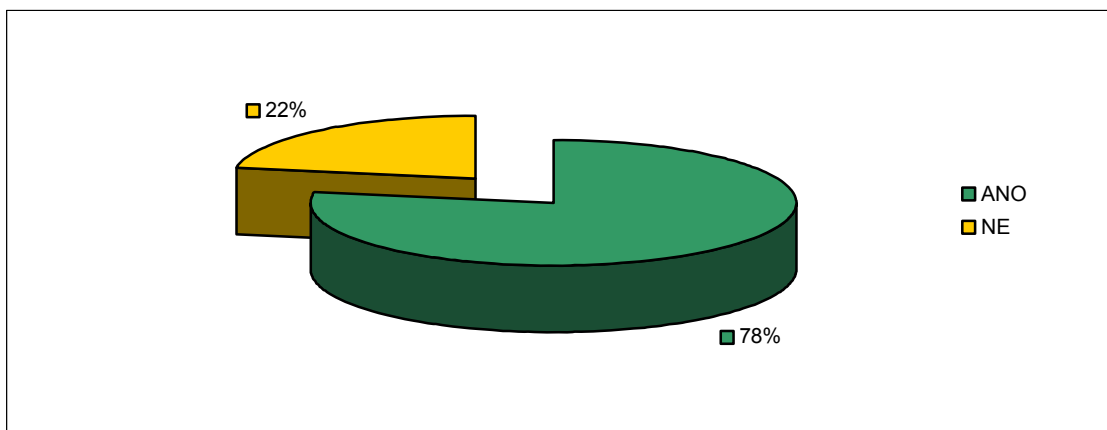
Graf 14B: Kombinace pracovní a rodinných povinností z pohledu žen (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14B zobrazuje, jak ženy kombinují pracovní a rodinné povinnosti – obojí zvládám bez větších problémů odpovědělo 59 % (32) žen, dobře zvládám pracovní povinnosti, ovšem na úkor rodiny odpovědělo 13 % (7) žen, dobře zvládám rodinnou zátěž, ovšem na úkor práce uvedlo 4 % (2) ženy, zvládám obojí tak napůl odpovědělo 24 % (13) žen, mám problémy v práci i v rodině, nedá se to zvládnout uvedlo 0 % žen.

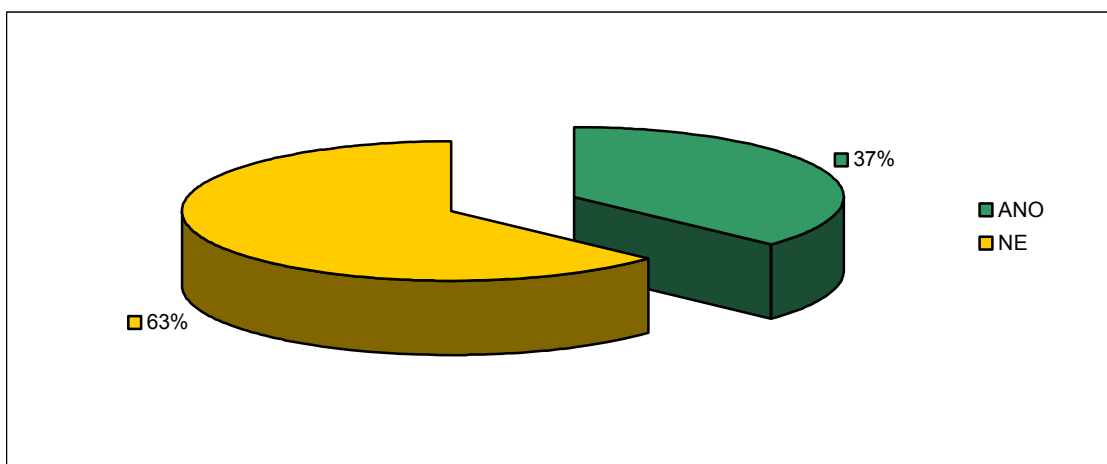
Graf 15A: Spokojenost s rozdělením rolí v úplné rodině z pohledu mužů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z uvedeného grafu 15A můžeme vyčíst, že 78 % (42) mužů je spokojeno s rozdělením rolí v rodině a 22 % (12) mužů je nespokojeno s rozdělením rolí v rodině.

Graf 15B: Spokojenost s rozdělením rolí v úplné rodině z pohledu žen (v %)

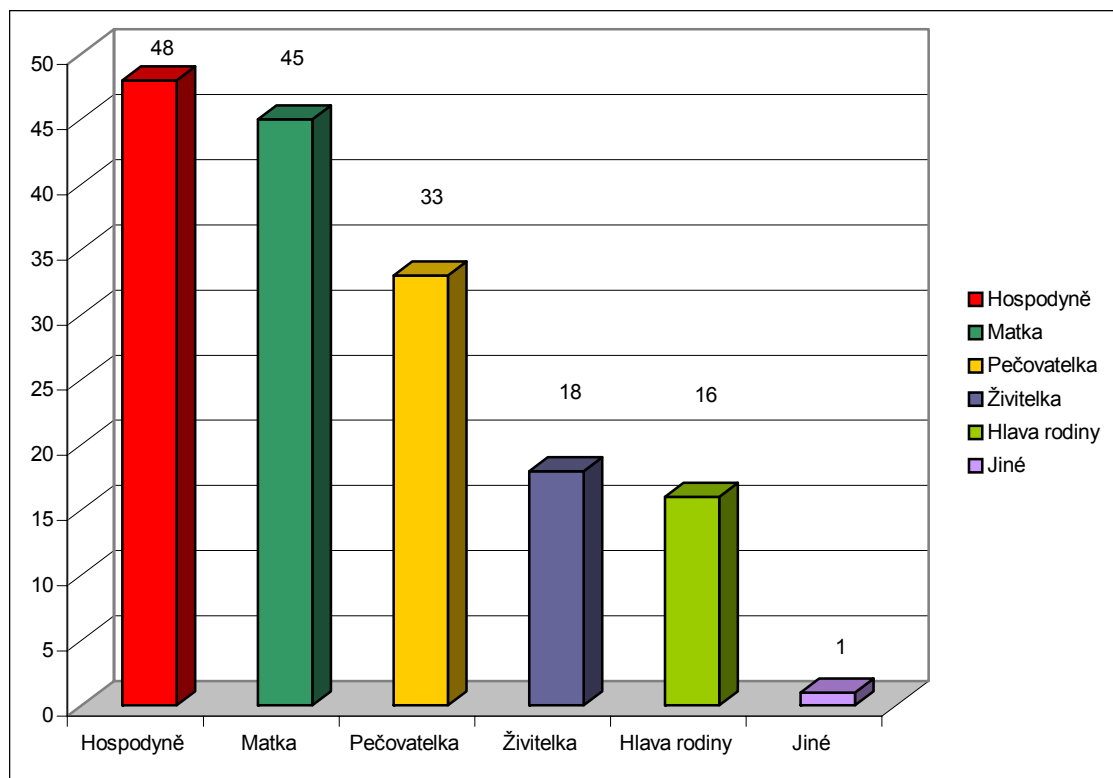

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 15B nás informuje, 37 % (20) žen je spokojeno s rozdělením rolí v úplné rodině a 63 % (34) žen není spokojeno s rozdělením rolí v rodině.

Otázky pro ženy

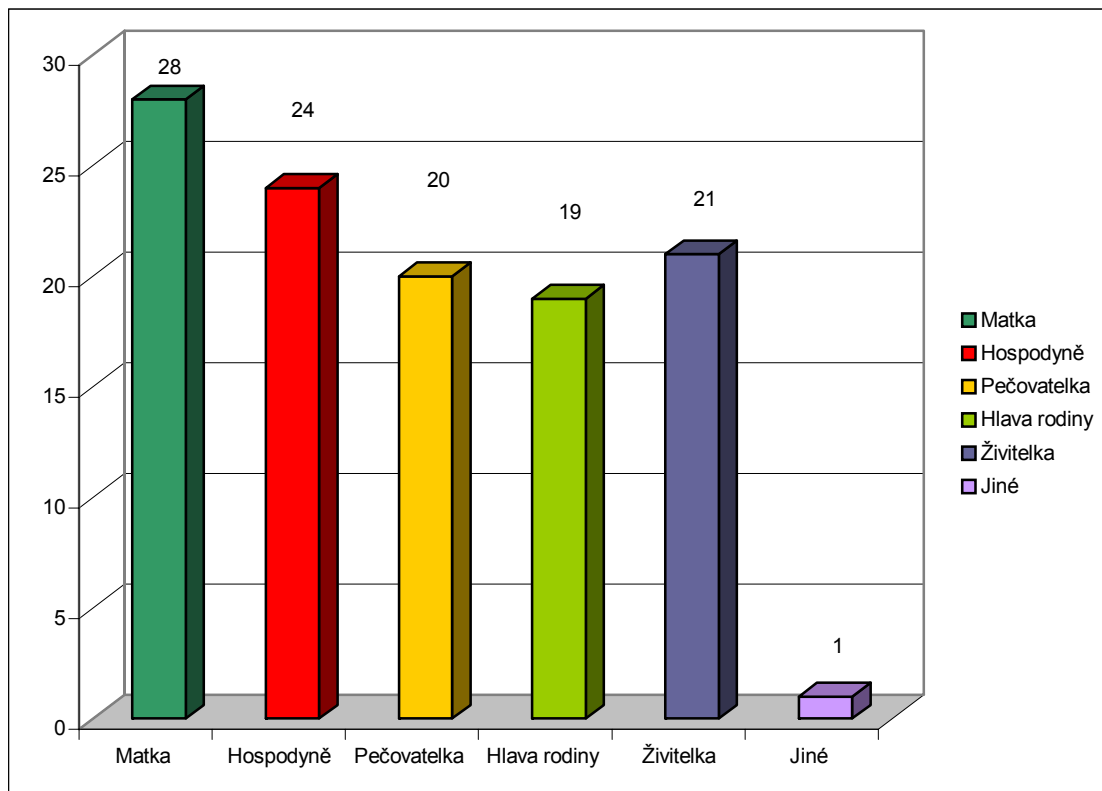
Graf 16: Genderové role žen v úplné rodině

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 15 *Jaké jsou vaše role v rodině?* Respondentky měly vybrat libovolný počet možností, jaké jsou jejich role v úplné rodině. Nejčastěji uváděná genderová role v úplné rodině byla uváděna *role hospodyně* (48 z 54 možných odpovědí), dále *role matky* (45 z 54 možných odpovědí), *role pečovatelky* (33 z 54 možných odpovědí), *role živitelky* (18 z 54 možných odpovědí), role ženy, jako „*hlava rodiny*“ (16 z 54 možných odpovědí), *jiné* (1 z 54 možných odpovědí).

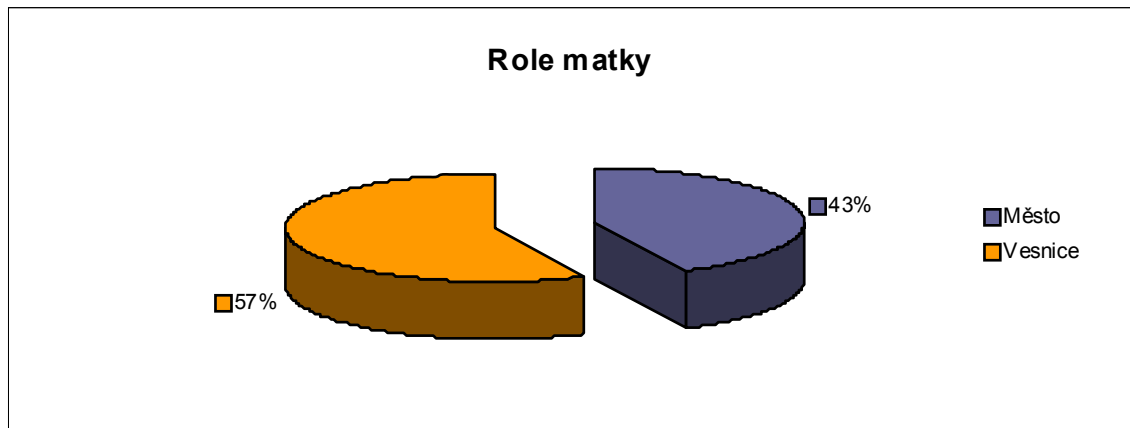
Graf 17: Nejčastější role žen v úplné rodině

Zdroj: Vlastní výzkum

Součástí otázky č. 15 bylo: *Očíslujte od čísla 1 do čísla 5 uvedené role, které v rodině nejčastěji zastáváte. Číslo 1 znamená nejvíce a číslo 5 nejméně (pokud vyplníte kolonku jiné rozšiřte číselnou řadu o jedno číslo).* Nejčastěji zastávané role v úplné rodině – první je *role matky* (celkem 28 prvních míst z 54 možných odpovědí), další *role hospodyně* (celkem 24 druhých míst z 54 možných odpovědí), *role pečovatelky* (20 třetích míst z 54 možných odpovědí), *role – „hlava rodiny“* (19 čtvrtých míst z 54 možných odpovědí), *role živitelky* (21 pátých míst z 54 možných odpovědí), *jiné role* (1 šesté místo z 54 možných odpovědí).

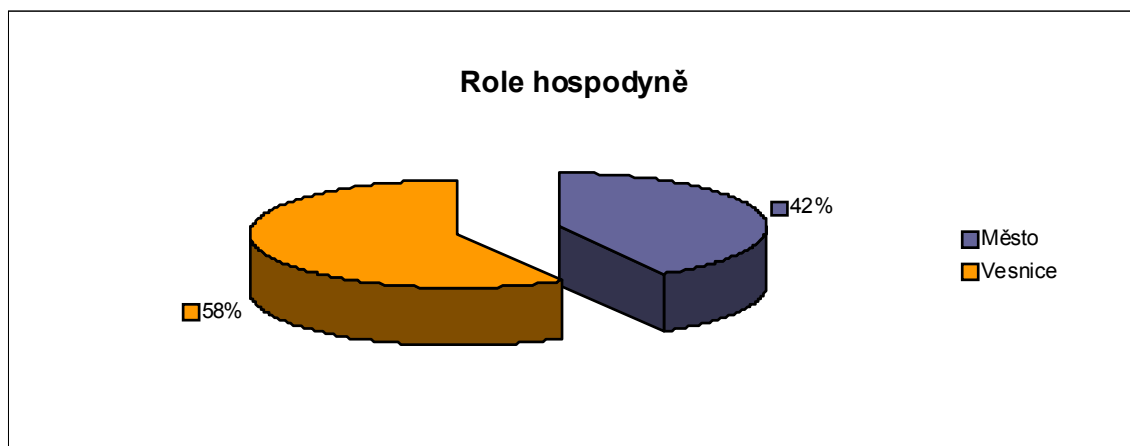
Graf 18A: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role matky (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18A zobrazuje - první nejčastější rolí je role matky, kterou z výzkumného souboru 28 žen zastává 43 % (12) žen z města a 57 % (16) žen z vesnice.

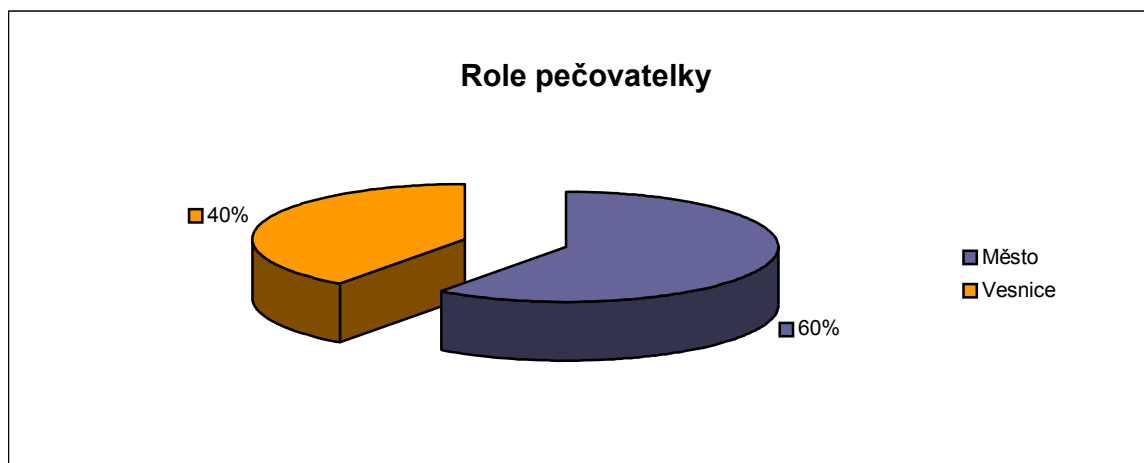
Graf 18B: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role hospodyně (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18B informuje o další nejčastější rolí, kterou je role hospodyně. Z výzkumného vzorku 24 žen ji zaujímá 42% (10) žen z města a 58% (14) žen z vesnice.

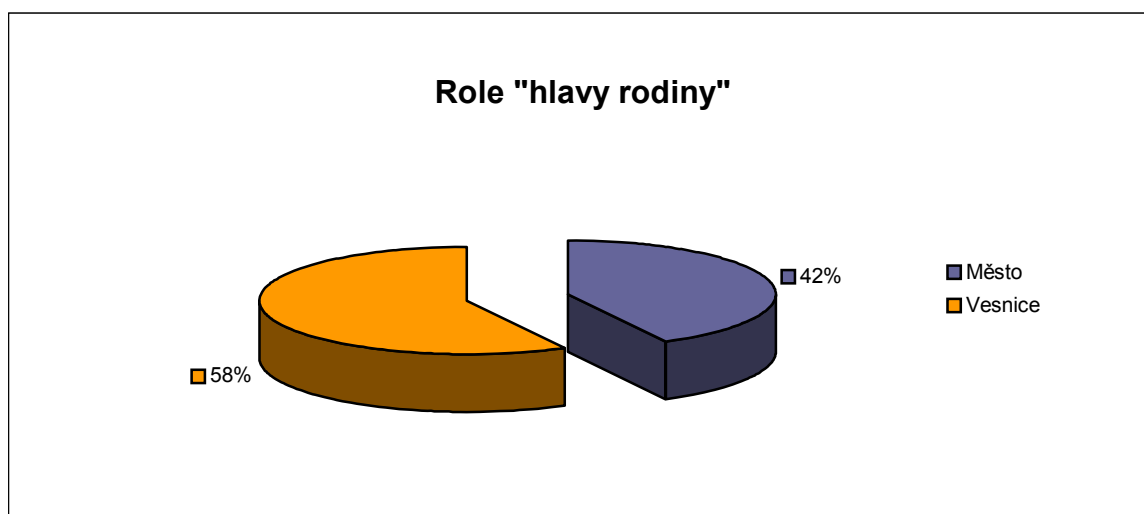
Graf 18C: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role pečovatelky (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18C zjišťuje další nejčastější roli, kterou je role pečovatelky. Z výzkumného vzorku 20 žen zastává roli pečovatelky 60 % (12) žen z města a 40 % (8) žen z vesnice.

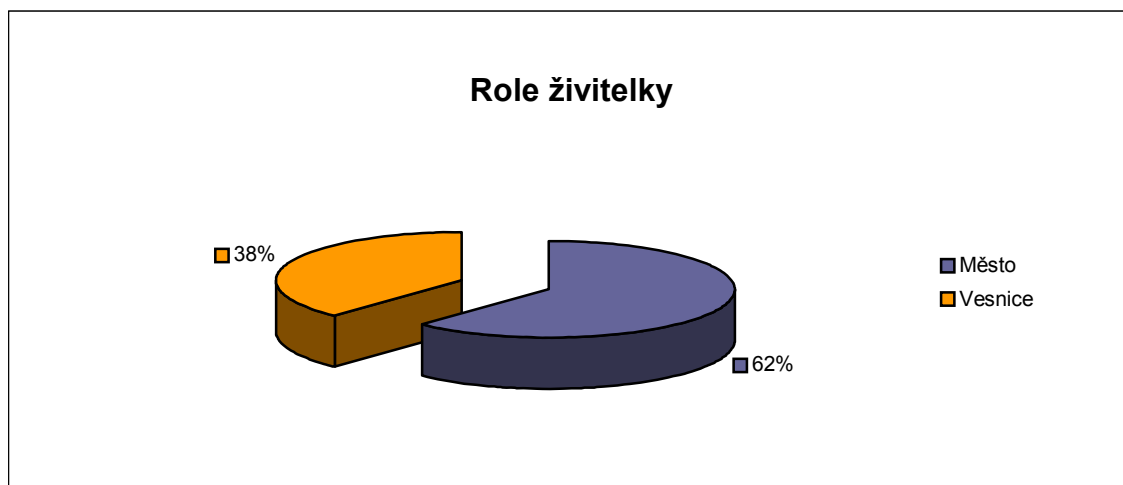
Graf 18D: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role „hlava rodiny“ (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18D zobrazuje - následující nejčastější rolí je role „hlava rodiny“, kterou z výzkumného souboru 19 žen zastává 42 % (8) žen z města a 58 % (11) žen z vesnice.

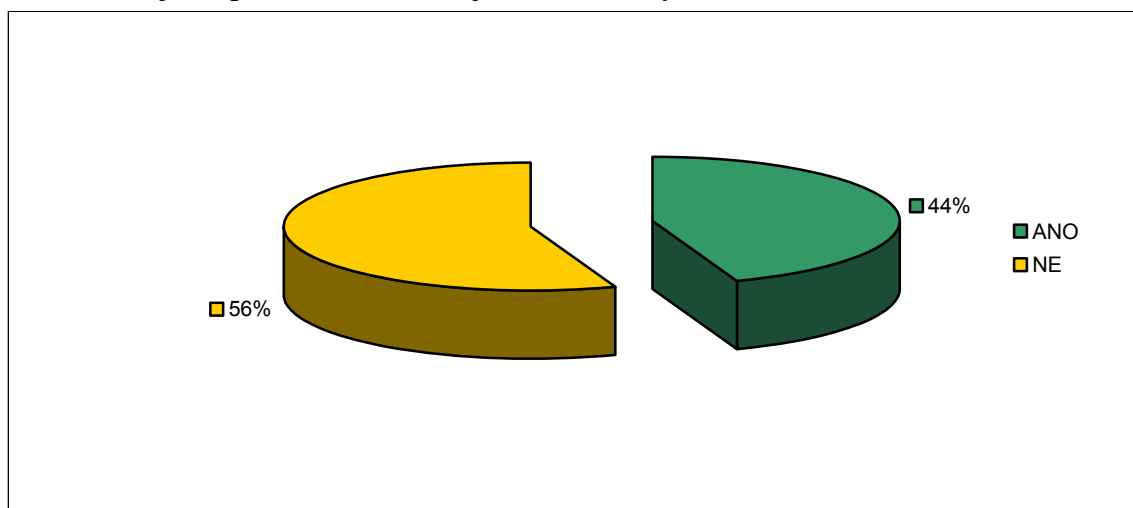
Graf 18E: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role živitelky (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 18E můžeme vyčíst, že nejčastější role živitelky z výzkumného vzorku 21 žen zastává 62 % (13) žen z města a 38 % (8) žen z vesnice.

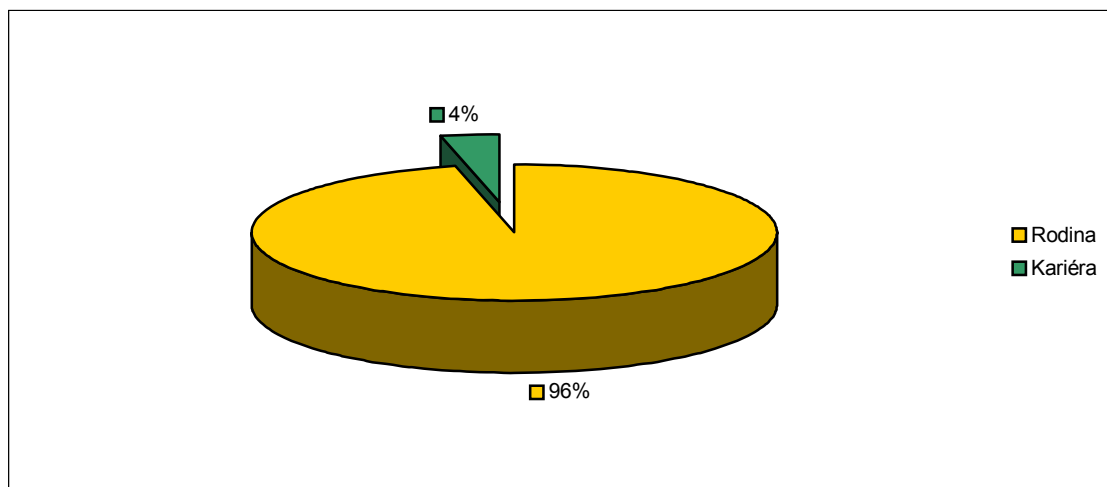
Graf 19: Zajistit péči o domácnost je úkolem ženy

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 19 vyplývá, že na výzkumnou otázku pro ženy: „*Myslíte si, že hlavním úkolem ženy je zajistit chod domácnosti?*“ ANO odpovědělo 44 % (24) žen a NE 56 % (30) žen.

Graf 20: Žena považuje za důležitější rodinu nebo kariéru

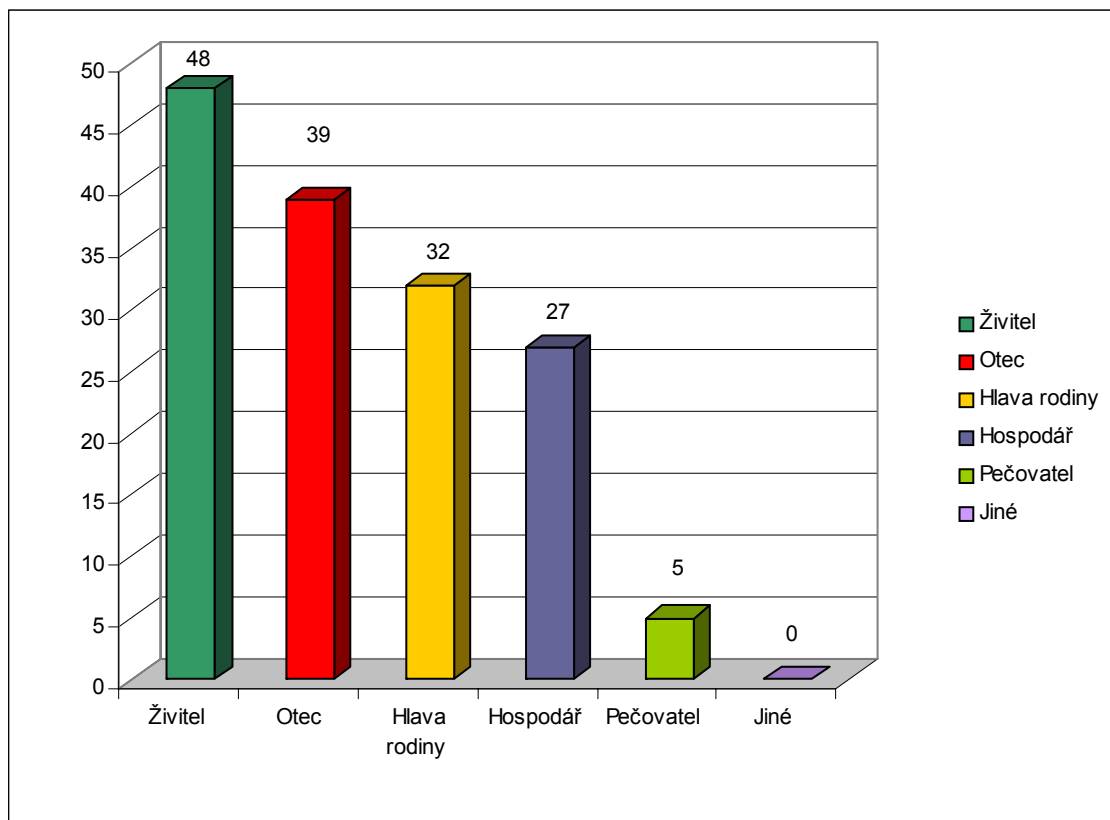

Zdroj: Vlastní výzkum

Na výzkumnou otázku č. 17 „*Je pro Vás důležitější rodina nebo kariéra?*“. 96 % (52) žen odpovědělo, že je pro ně důležitější rodina než kariéra a 4 % (2) žen odpovědělo, že je pro ně důležitější kariéra než rodina.

Otázky pro muže

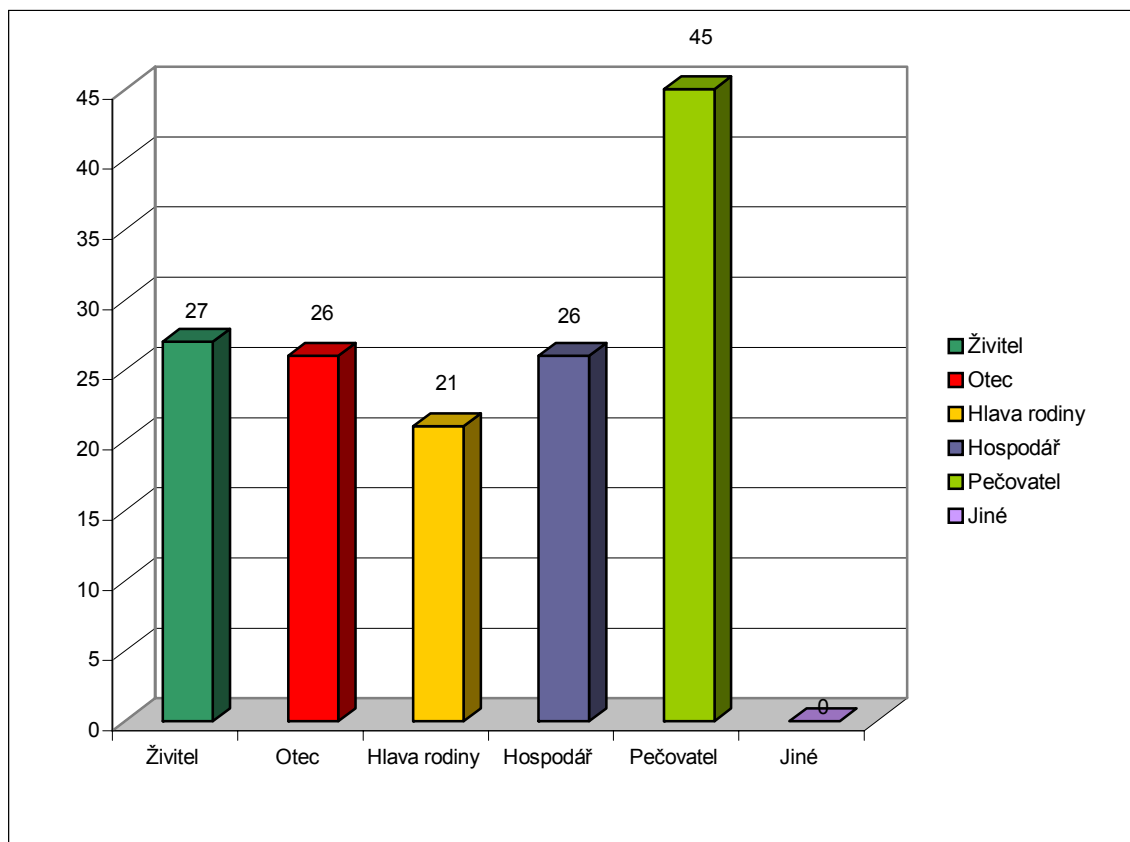
Graf 21: Genderové role mužů v úplné rodině

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 18 ***Jaké jsou vaše role v rodině?*** Respondenti měli vybrat libovolný počet možností, jaké jsou jejich role v úplné rodině. Nejčastěji uváděná genderová role v úplné rodině byla uváděna *role živitele* (48 z 54 možných odpovědí), dále *role otce* (39 z 54 možných odpovědí), *role muže - „hlava rodiny“* (32 z 54 možných odpovědí), *role hospodář* (27 z 54 možných odpovědí), *pečovatel* (5 z 54 možných odpovědí), *jiné* (0 z 54 možných odpovědí).

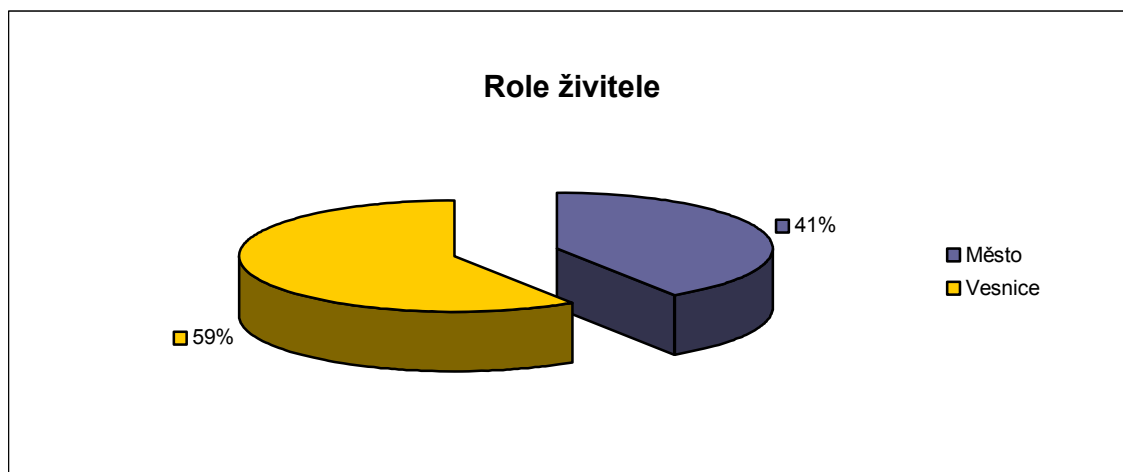
Graf 22: Nejčastější role mužů v úplné rodině

Zdroj: Vlastní výzkum

Součástí otázky č. 18 bylo: *Očíslujte od čísla 1 do čísla 5 uvedené role, které v rodině nejčastěji zastáváte. Číslo 1 znamená nejvíce a číslo 5 nejméně (pokud vyplníte kolonku jiné rozšiřte číselnou řadu o jedno číslo).* Nejčastěji zastávané role v úplné rodině – první je *role živitele* (celkem 27 prvních míst z 54 možných odpovědí), další *role otce* (celkem 26 druhých míst z 54 možných odpovědí), *role - „hlava rodiny“* (21 třetích míst z 54 možných odpovědí), *role hospodáře* (26 čtvrtých míst z 54 možných odpovědí), *role pečovatele* (45 pátých míst z 54 možných odpovědí), *jiné role* (0 šestých míst z 54 možných odpovědí).

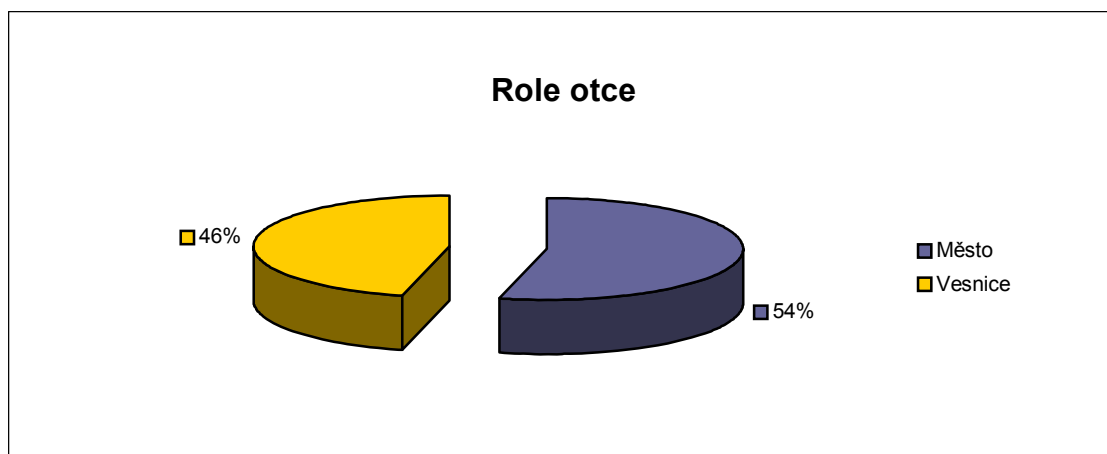
Graf 23A: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role živatele (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 23A zobrazuje - první nejčastější rolí je role živatele, kterou z výzkumného souboru 27 mužů zastává 41 % (11) mužů z města a 59 % (16) mužů z vesnice.

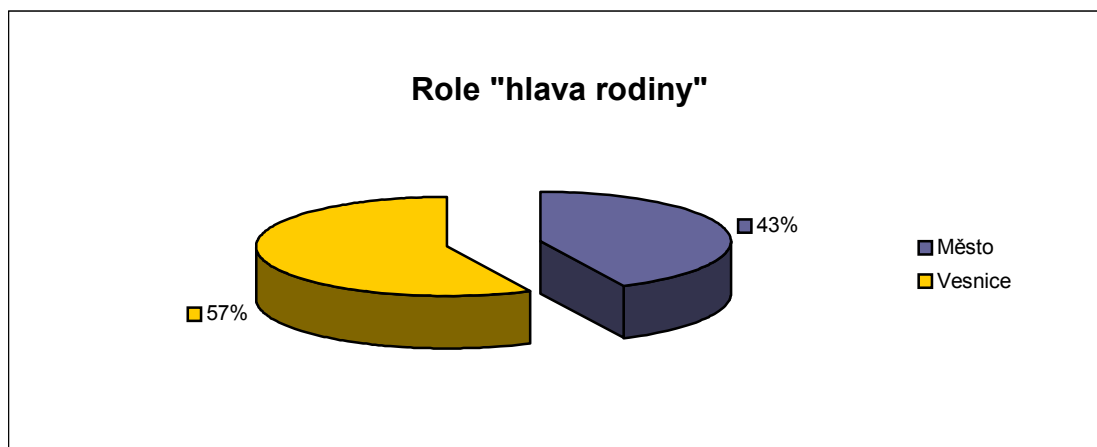
Graf 23B: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role otce (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 23B informuje o další nejčastější rolí, kterou je role otce. Z výzkumného vzorku 26 mužů zaujímá 54% (14) mužů z města a 46% (12) mužů z vesnice.

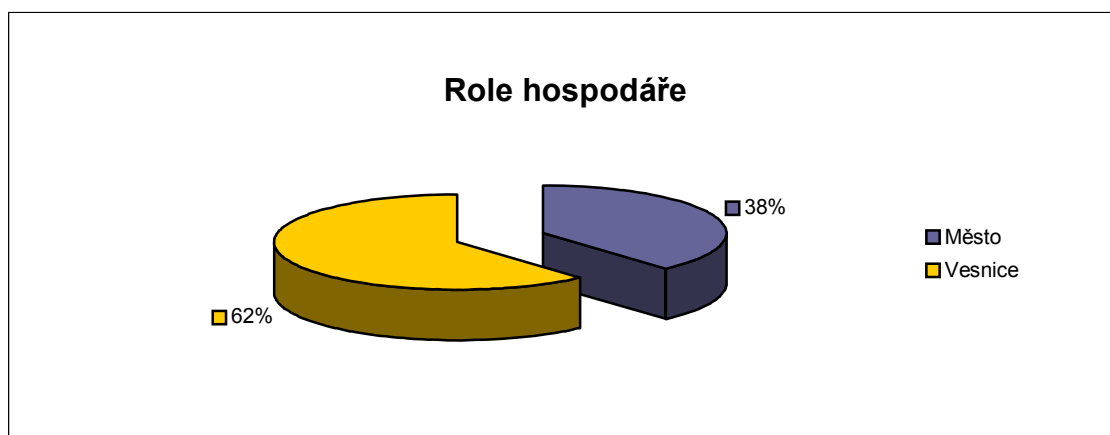
Graf 23C: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role „hlava rodiny“ (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 23C zjišťuje další nejčastější roli, kterou je role „hlava rodiny“. Z výzkumného vzorku 21 mužů zastává roli „hlavy rodiny“ 43 % (9) mužů z města a 57 % (12) mužů z vesnice.

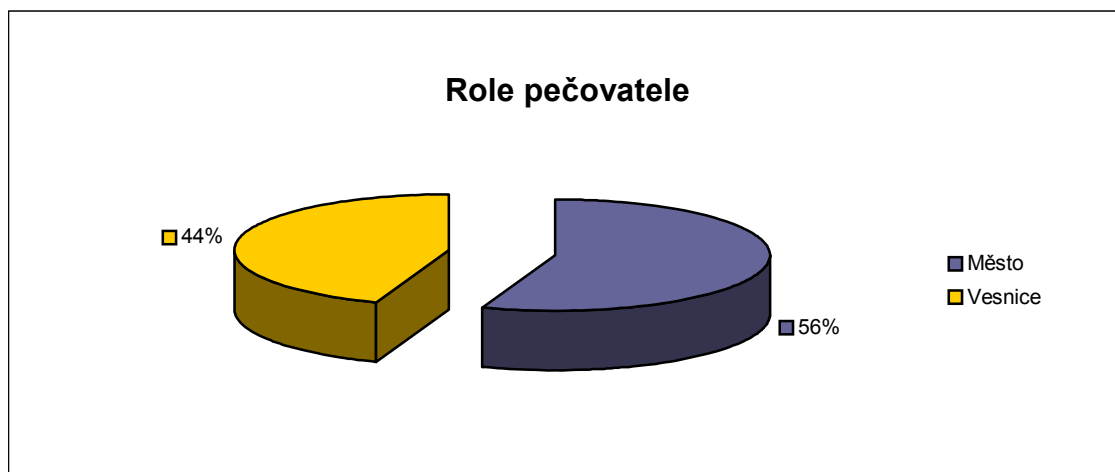
Graf 23D: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role hospodáře (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 23D zobrazuje následující nejčastější roli. Je role hospodáře, kterou z výzkumného souboru 26 mužů zastává 38 % (10) mužů z města a 62 % (16) mužů z vesnice.

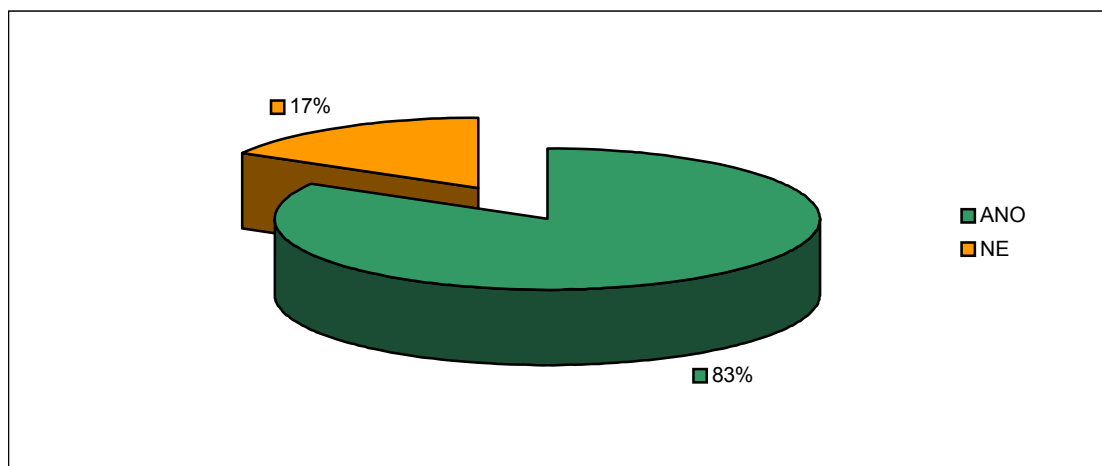
Graf 23E: Nejčastější role v úplné rodině a jejich rozdíl na vesnici a ve městě – role pečovatele (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 23E můžeme vyčíst, že nejčastější roli pečovatele zastává ze 45 mužů 56 % (25) mužů z města a 44 % (20) mužů z vesnice.

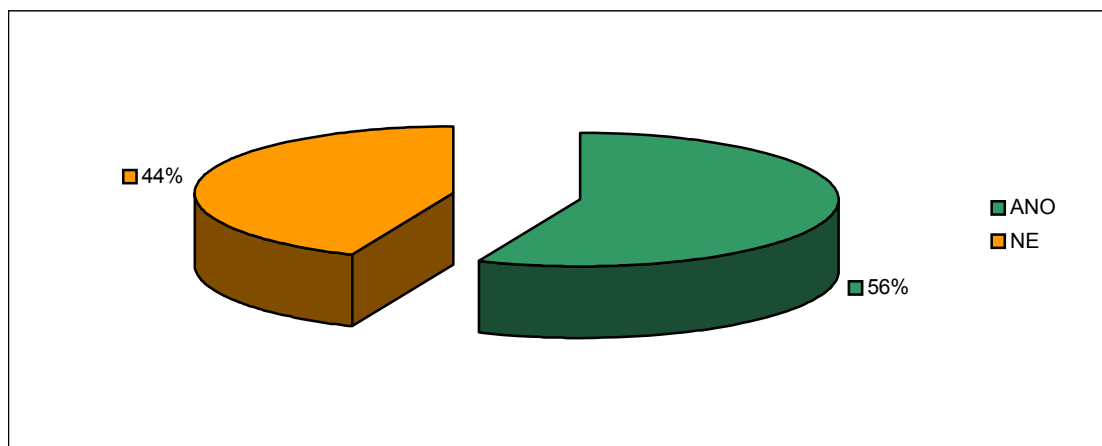
Graf 24: Pomáhá muž ženě v péči o domácnost

Zdroj: Vlastní výzkum

Na výzkumnou otázku č. 19 – „Pomáháte ženě při péči o domácnost?“ - 83 % (45) mužů odpovědělo, že pomáhají ženě při péči o domácnost. 17 % (9) mužů odpovědělo, že nepomáhají ženě s péčí o domácnost.

Graf 25: Je muž ochoten zůstat na rodičovské dovolené

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 20 - „Byl by jste ochoten být doma s dítětem na rodičovské dovolené?“

Variantu ANO zvolilo 56 % (31) mužů. Možnost NE si vybralo 44 % (23) mužů.

5 Diskuse

Na změnu v rozdělní rolí muže a ženy v rodině měly vliv politické změny po roce 1989. Oslabování funkčnosti a role rodiny způsobil tlak médií, tlak na konzumní orientaci a flexibilní a disponibilní pracovní sílu. Postupné změny v rozdělení rolí muže a ženy v rodině byly ovlivněny dalšími riziky v podobě chudoby a nezaměstnanosti. Došlo k oslabení role muže jako živitele a otce. Z hlediska postavení žen na trhu práce došlo ke změnám ve smyslu jejich větší emancipace, nicméně toto postavení je nadále v souvislosti se zastáváním role matky a pečovatelky, znevýhodněné (22).

Cílem mojí bakalářské práce „Současné postavení ženy a muže v úplné rodině“ bylo zjistit generové role v úplných rodinách. Byla použita kvantitativní metodologie, která by mohla být doplněna kvalitativním výzkumem.

K charakteristice výzkumného vzorku: Výzkumného šetření se zúčastnilo 50 % (54) mužů (27 mužů z města a 27 mužů z vesnice) a 50 % (54) žen (27 žen z města a 27 žen z vesnice) z úplných ekonomicky aktivních rodin z okresu Písek. Ženy a muži pocházeli z měst, která měla okolo 5000 obyvatel a z vesnic s hustotou okolo 400 obyvatel. Věk rodin byl stanoven do 40 let.

Diskuse k hypotéze 1- Pracující ženy narušují genderové stereotypy K posouzení hypotézy 1 se vztahují otázky č. 5 – „Kdo je u Vás hlavou rodiny?“ V souvislosti s touto otázkou uvedlo 54% (29) žen, že hlavou rodiny je žena a 46 % (25) žen uvedlo, že hlavou rodiny je muž (graf 2B).

Výzkumná otázka č. 6 – „Myslíte si, že živitelem rodiny by měl(a) být:“ V souvislosti s touto otázkou 67 % (36) žen uvedlo, že živitelem by měli být nejlépe oba, 33 % žen (18) žen uvedlo spíše muž, 0 % žen odpovědělo spíše žena (graf 3B).

Podobné výsledky ukazuje i výzkum Maříkové, kde 80 % populace zastává názor, aby do rodinného rozpočtu přispívali oba. Pokud se jedná o finanční zabezpečení rodiny, jsou lidé ochotni slevit ze svého požadavku na muže a finanční odpovědnost dělit mezi oba partnery (19).

Výzkumná otázka č. 8 – „Souhlasíte s dělením prací v domácnosti na mužské a ženské?“ V souvislosti s touto otázkou 78 % (42) žen nesouhlasí s dělením domácích prací na mužské a ženské a 22 % (12) žen s dělením souhlasí (Graf 5B). Z výzkumu vyplývá, že 52 % (28) mužů souhlasí a 48 % (26) mužů nesouhlasí s dělením prací v domácnosti. Muži i ženy, kteří souhlasí uváděli mezi typicky mužské práce: štípání dřeva, údržba domu, opravy rozbitých věcí, péče o auto a mezi typicky ženské práce: vaření, praní, úklid, mytí nádobí, péče o děti.

Podobné výsledky ukazuje také výzkum CVVM z roku 2007, který prokázal, že častěji jsou to muži, podle nichž má uklízet, starat se o děti, nakupovat potraviny a vařit rozhodně žena, zatím co ženy si myslí, že o tyto činnosti se mají obě pohlaví dělit rovným dílem (2).

Na výzkumnou otázku č. 10 *Kdo ve Vaší rodině rozhoduje: a) o způsobu trávení víkendů*: V souvislosti s touto otázkou 72 % (39) žen si myslí, že rozhodují oba stejně, 15 % (8) žen uvedlo, že rozhoduje obvykle muž a 13 % (7) žen odpovědělo obvykle žena; *b) o způsobu trávení dovolené*: V souvislosti s touto otázkou 83 % (45) žen uvedlo oba stejně, 9 % (5) žen odpovědělo obvykle muž, 7 % (4) žen uvedlo obvykle žena; *c) o nákupu drahých věcí rozhoduje*: V souvislosti s touto otázkou uvedlo 83 % (45) žen oba stejně, v 11 % (6) žen obvykle muž, ve 4 % (2) ženy obvykle žena a ve 2 % (1) žen vždy muž; *d) o běžném hospodaření s financemi*: V souvislosti s touto otázkou odpovědělo, že 65 % (35) žen hospodaří s financemi oba stejně, 22 % (12) žen odpovědělo obvykle žena, 13 % (7) žen uvedlo o financích rozhoduje muž (Graf 11B).

Podobné výsledky uvádí i Maříková. Sféra rozhodování je v současné české rodině oblastí, v níž jsou si muž a ženy relativně nejvíce rovni, kde jsou zpravidla skutečně partnery, neboť nejčastěji rozhodují oba společně (19).

Výzkumná otázka č. 16 „Myslíte si, že hlavním úkolem ženy je zajistit chod domácnosti?“ V souvislosti s touto otázkou 56 % (30) žen nesouhlasí a 44 % (24) žen souhlasí s tím, že úkolem ženy je zajistit péči o domácnost (Graf 19).

Z výše uvedeného vyplývá, že pracující ženy porušují genderové stereotypy. Na základě této skutečnosti lze říci, že **hypotéza č. 1 se potvrdila**.

Diskuse k hypotéze 2 - V současné nukleární rodině dává více jak polovina žen přednost rodině před kariérou K posouzení **hypotézy 2** bylo použito otázky číslo 17 – „*Je pro Vás důležitější rodina nebo kariéra?*“ – 96 % (52) žen uvedlo, že dává přednost rodině před kariérou a 4 % (2) žen uvedlo, že je pro ně důležitější kariéra než rodina (Graf 20). Výzkumná otázka číslo 13 zjišťovala: „*Jak zvládáte své pracovní a rodinné povinnosti?*“ – 59 % (32) žen zvládá pracovní i rodinné povinnosti bez větších problémů, 24 % (13) žen zvládá obojí tak napůl, 13 % (7) žen zvládá pracovní povinnosti na úkor rodiny a 4 % (2) žen zvládá rodinu na úkor práce, 0 % má problémy v práci i v rodině a nedá se to zvládnout (Graf 14B).

Podobné výsledky byly zjištěny také výzkumem CVVM z roku 2007, který prokázal, že veřejnost má rozdílná měřítka pro vnímání úspěšnosti mužů a žen. Zatímco ženy jsou podle názorů respondentů vnímány okolím jako úspěšné zejména tehdy, když se jim podaří skloubit pracovní a rodinné povinnosti. V případě mužů převažuje kladný názor na hodnocení úspěšnosti v okolí s ohledem na jejich postavení v zaměstnání – uvedlo to 91 % dotázaných **(2)**.

Z toho vyplývá, že v současné době dává více jak polovina pracujících žen přednost rodině před kariérou. Na základě této skutečnosti lze říci, že **hypotéza č. 2 se potvrdila**.

Diskuse k hypotéze 3 genderové stereotypy jsou častěji porušovány v rodinách žijících ve městě, než v rodinách žijících na vesnici. Výsledky jsme odvozovali z těchto výzkumných otázek. Výzkumná otázka č. 5 – „*Kdo je u Vás hlavou rodiny?*“ Z výzkumné otázky vyplývá, že pro rodiny z vesnice je muž hlavou rodiny v 57 % (31) a žena hlavou rodiny v 43 % (23), v rodinách ve městě je muž hlavou rodiny v 54 % (29) a žena hlavou rodiny ve 46 % (25). Genderové stereotypy v této oblasti nejsou porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí jsou 3 % ve prospěch vesnice (Tabulka 4). Výzkumná otázka č. 7 – „*Kdo má ve vaší rodině vyšší příjem?*“ V rodinách žijících na vesnici má vyšší příjem muž v 89 % (48) a vyšší příjem žena v 11% (6), ve městě má vyšší příjem muž v 68 % (37) a vyšší příjem žena ve 32 % (17). Genderové stereotypy v oblasti vyššího příjmu v rodině nejsou porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 21 % ve prospěch vesnice (Tabulka 5).

Výzkumná otázka č. 9 – „Kdo ve vaší domácnosti zajišťuje nákupy“ V rodinách na vesnici v 16 % (9) zajišťuje nákupy vždy žena, ve 36 % (19) obvykle žena, ve 48 % (26) oba stejně, ve městě v 17 % (10) vždy žena, ve 34 % (17) obvykle žena, ve 36 % (19) oba stejně a v 15 % (8) obvykle muž. Genderové stereotypy v oblasti běžných nákupů nejsou porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 1 % ve prospěch vesnice (Tabulka 6).

„Kdo ve vaší domácnosti dělá běžné domácí práce“ V rodinách na vesnici zajišťuje domácí práci vždy žena ve 31 % (17), obvykle žena ve 60 % (32), oba stejně v 9 % (5), ve městě vždy žena v 18 % (10), obvykle žena v 62 % (33), oba stejně ve 20 % (11). Genderové stereotypy v oblasti běžných domácích prací nejsou porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 11 % ve prospěch vesnice (Tabulka 7).

„Kdo ve vaší rodině provádí běžnou údržbu“ Na vesnici v rodinách zajišťuje běžnou údržbu vždy žena ve 4 % (2), obvykle žena v 18 % (10), oba stejně v 11 % (6), obvykle muž v 54 % (29), vždy muž ve 13 % (7). Ve městě zajišťuje běžnou údržbu vždy žena v 10 % (4), obvykle žena ve 12 % (6), oba stejně ve 22 % (13), obvykle muž v 37 % (20), vždy muž v 19 % (11). Genderové stereotypy nejsou v této oblasti porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 11 % ve prospěch vesnice (Tabulka 8).

„Kdo se stará o byt/dům“ Na vesnici se starají o byt/dům v 8 % (4) oba stejně, v 50 % (27) obvykle muž, ve 42 % (23) vždy muž. Ve městě se starají o byt/dům v 10 % (5) oba stejně, ve 45 % (24) obvykle muž, ve 41 % (23) vždy muž, ve 4 % (2) někdo jiný. Genderové stereotypy nejsou porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 6 % ve prospěch vesnice (Tabulka 9).

„Kdo se stará o zahradu“ Na vesnici se stará o zahradu v 5 % (2) vždy žena, ve 13 % (7) obvykle žena, ve 42 % (23) oba stejně, ve 22 % (12) obvykle muž, v 16 % (9) vždy muž, ve 2 % (1) někdo jiný. Ve městě se stará o zahradu obvykle žena v 8 % (4), oba stejně 43 % (24), obvykle muž ve 21 % (11), vždy muž v 10 % (5) a někdo jiný ve 18 % (10). Genderové stereotypy jsou v oblasti péče starosti o zahradu porušovány v 7 % ve prospěch města (Tabulka 10).

Výzkumná otázka č. 11 „Kdo se stará nejvíce o nemocné dítě?“ V rodinách na vesnici je to v 76 % (41) matka, v 16 % (9) otec, v 8 % (4) jiná osoba. V rodinách ve městě se

nejčastěji stará o nemocné dítě v 59 % (32) matka, ve 28 % (15) otec a ve 13 % (7) jiná osoba. Z toho vyplývá, že genderové stereotypy nejsou porušovány, ale rozdíl mezi městem a vesnicí je 17 % ve prospěch vesnice (Tabulka 11).

Výzkumná otázka č. 12 „*Kdo zajišťuje volno-časové aktivity dětí?*“. Na vesnici je to matka v 72 % (39), otec ve 24 % (13) a jiná osoba ve 4 % (2). Ve městě zajišťuje volno-časové aktivity matka v 71 % (38), otec ve 23 % (12) a jiná osoba v 6 % (4). Genderové stereotypy v této oblasti nejsou ve městě porušovány a rozdíl mezi městem a vesnicí je 1 % ve prospěch vesnice (Tabulka 12).

Tyto výsledky prokazují, že genderové stereotypy ve městě nejsou porušovány. Na základě tohoto výsledku se **hypotéza 3 nepotvrdila**.

Diskuse k dílčímu cíli bakalářské práce. Dílčím cílem práce bylo zjistit nejčastější role žen a mužů v úplných rodinách a jejich rozdíl ve městě a na vesnici. Pro zjištění tohoto cíle byla použita výzkumná otázka č. 15 (pro ženy) a 18 (pro muže) „Jaké jsou vaše role v rodině?“

Ženy uvedly v rodině tyto nejčastější role a jejich rozdíl ve městě a na vesnici:

Nejčastěji zastávanou rolí je *matka*. Takto odpovědělo 100 % (28) žen, z nichž 57 % (16) žen bydlelo na vesnici a 43 % (12) žen ve městě. Rozdíl v rolí matky mezi městem a vesnicí je 14 % ve prospěch žen z vesnice (Graf 18A).

Další nejčastěji zastávanou rolí v rodině je *hospodyně*, takto odpovědělo 100 % (24) žen, z nichž 58 % (14) žen bydlelo na vesnici a 42 % (10) žen ve městě. Rozdíl v roli hospodyně mezi městem a vesnicí je 16 % ve prospěch vesnice (Graf 18B).

Třetí místo obsadila role *pečovatelky*, kterou v rodině zaujímá 100 % (20) žen, z nichž 60 % (12) žen žilo ve městě a 40 % (8) žen žilo na vesnici. Rozdíl v roli pečovatelky je 20 % ve prospěch města (Graf 18C).

Role „*hlavy rodiny*“ je další z pěti rolí, které žena v rodině zastává. Z celkového počtu 100 % (19) žen, které si myslí, že jsou „hlavou rodiny“, jich 58 % (11) žen pochází z vesnice a 42 % (8) žen pochází z města. Rozdíl v roli „hlavy rodiny“ je 16 % ve prospěch vesnice (Graf 18D).

Role, která byla dále zjišťována, je role *živitelky*. Tuto skutečnost uvedlo 100 % (21) žen z nichž 62 % (13) žen žije ve městě a 38 % žen žije na vesnici. Rozdíl v roli živitelky je 24 % ve prospěch města (Graf 18E).

Muži uvedli v rodině tyto nejčastější role a jejich rozdíl ve městě a na vesnici:

Nejčastěji zastávanou rolí je role *živitele*, tuto skutečnost uvedlo 100 % (27) mužů z nichž 59 % (16) mužů bydlelo na vesnici a 41 % (11) mužů bydlelo ve městě. Rozdíl v roli živitele je 18 % ve prospěch vesnice (Graf 23A).

Podobné výsledky uvádí i Maříková, kde každý čtvrtý muž považuje sebe sama za výhradního živitele rodiny. Muži obvykle vydělávají více než ženy. I když příjmy muže a ženy nejsou zpravidla stejně vysoké, jsou tyto příjmy rovnocenné z hlediska významu přínosu do rodinného rozpočtu. U většiny populace došlo k posunu vnímání role živitele, přesto 1/6 populace lpí na tradiční představě muže coby živitele rodiny. A tak podle více než 53 % dotázaných má muž vydělávat peníze a žena se má starat o domácnost a rodinu. Častěji tento názor zastávají muži než ženy (19).

Další nejčastěji zastávanou rolí v úplné rodině je role *otce*, kterou zastává v rodině 100 % (26) mužů, z nichž 54 % (14) bydlelo ve městě a 46 % (12) mužů na vesnici. Rozdíl v roli otce je 8 % ve prospěch města (Graf 23B).

Roli „*hlavy rodiny*“ zaujímá v úplné rodině 100 % (21) mužů, z nichž 57 % (12) mužů z vesnice a 43 % (9) mužů z města. Rozdíl v roli „hlava rodiny“ je ve prospěch vesnice (Graf 23C).

Na čtvrtém místě jsme zkoumali roli *hospodáře*, tuto roli zaujímá v úplné rodině 100 % (26) mužů, z nichž 62 % (16) mužů z vesnice a 38 % (10) mužů z města. Rozdíl v roli hospodáře je 24 % ve prospěch vesnice (Graf 23D).

Poslední zkoumanou rolí u mužů byla role *pečovatele*, již se v úplné rodině cítí 100 % (45) mužů, z nichž 56 % (25) pochází z města a 44 % (20) pochází z vesnice. Rozdíl v roli pečovatele je 12 % ve prospěch města (Graf 23E).

Největší rozdíl je v roli živitelky a to 24 % ve prospěch města. Dle mého názoru je to proto, že ženy ve městě mají větší pracovní příležitost a nemusejí za prací dojíždět. V případě mužů je největší rozdíl u role hospodáře ve prospěch vesnice a to z důvodu životního stylu na vesnici.

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývala postavením ženy a muže v úplné rodině, nejčastějšími genderovými rolemi a genderovými stereotypy. Hlavním cílem práce bylo zjistit genderové role žen a mužů v úplných rodinách. Tento cíl byl splněn. Dílčím cílem práce je zjistit nejčastější role žen a mužů v úplných rodinách a jejich rozdíl na vesnici a ve městě.

Zjištěné výsledky potvrzují hypotézu 1 – pracující ženy narušují genderové stereotypy. Výsledky tohoto výzkumu z pohledu žen ukazují, že „hlavou rodiny“ není pouze muž, ale v mnoha případech i žena. Pokud se jedná o finanční zabezpečení rodiny, jsou ženy i muži ochotni spolupodílet se rovným dílem, přestože muži mají stále vyšší příjem než ženy. V současné české rodině již rozhodují ženy i muži společně. Ani práce v domácnosti již není pouze doménou žen. Přestože se muži zapojují do domácích prací, stále však převážně zůstává na ženách hlavi péče o rodinu i domácnost.

Rodina je v současné době i pro pracující ženy prioritou. Ženy dokáží sladit pracovní a rodinné povinnosti, aniž by tím trpěla rodina. Tak se potvrdila hypotéza 2 – v současné nukleární rodině dává více jak polovina žen přednost rodině před kariérou.

Výsledky výzkumu nepotvrdily hypotézu 3 – genderové stereotypy jsou častěji porušovány v rodinách žijících ve městě než v rodinách žijících na vesnici. Na genderových stereotypech lpí spíše muži než ženy. Ženy jsou v názorové rovině častěji pro změny genderových stereotypů, protože postupně dochází k rovnému postavení muže a ženy.

Postavení ženy a muže ovlivňuje vzájemná dohoda a tolerance v rodině. Jako důležitý se však nezdá být samotný způsob, jakým jsou rozděleny rodinné role. Musíme brát ohled na jednotlivé páry, které pod vlivem společnosti více, či méně tíhnou k určité organizaci rolí v rodině. Role v rodině byly, jsou a budou, pouze se mohou přesouvat z ženy na muže a naopak, se snahou o spravedlivější uspořádání. Pro ženy a muže jsou v určitém směru přijatelné moderní genderové role, v ostatních nikoli. Výsledky práce by mohly přispět ke zmapování současné situace. Také by mohly být využity pro studenty při vytváření vzdělávacích programů, zabývajících se touto problematikou.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BADINTER, E. *Tudy cesta nevede: slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 145 s. ISBN 80-246-0885-5
2. CVVM. *Role mužů a žen. Tisková zpráva.* [on-line]. [cit.2010-04-11]. Dostupné z URL:<http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=zpravy&r=1&shw=100732>
3. ČERMÁKOVÁ, M. – MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné české rodiny* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1
4. ČSÚ: *Městský a venkovský prostor v jihočeském kraji.* [on-line]. [cit.2010-01-04]. Dostupné z URL: <http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/p/311361-09>
5. DUDOVÁ, R. *Živitel jako jeden z hlavních repertoárů otcovství* [on-line]. [cit.2010-01-15]. Dostupné z URL : [http : // www . soc . cas . cz / porozvodu / info/cz/25057/Otec-jako-zivitel.html](http://www.soc.cas.cz/porozvodu/info/cz/25057/Otec-jako-zivitel.html))
6. DUFFKOVÁ, J. – URBAN, L. – DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6
7. GENDER STUDIES : *Náklady rovných příležitostí pro muže a ženy.* [on-line]. [cit.2010-01-04]. Dostupné z URL : <http://www.rovneprilezitosti.cz/info.php?article=262>
8. GIDDENS, A. *Sociologie.* 1. vyd., Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4
9. GOLDMAN, P *Mezinárodní konference "Rodina a rodičovství na prahu 21. století - Podoba a proměny rodiny, partnerství a rodičovství v současné společnosti jako výzva pro politickou praxi"* [on-line]. [cit.2010-01-04]. Dostupné z URL : <http://www.mpsv.cz/cs/2157>
10. HLADIŠ, L. *Žije se lépe ve městě nebo na vesnici?* [on-line]. [cit.2010-01-15]. Dostupné z URL: <http://www.finexpert.cz/default.aspx?textart=1&article=17564>

11. HUBINKOVÁ, Z. et al. *Psychologie a sociologie ekonomického chování 3.* aktualiz., dopl. a přeprac. vyd., Praha: Grada Publishing, 2008. 277 s. ISBN 978-80-247-1593-3
12. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií.* 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2397-6
13. KARSTEN, H. *Ženy-muži: genderové role, jejich původ a vývoj.* vyd. 1. Praha: Portál 2006. 184 s. ISBN 80-7367-145-X
14. KŘÍŽKOVÁ, A. et al. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie* 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005. 103 s. ISBN 80-7330-077-X
15. KŘÍŽKOVÁ, A. & PAVLICA, K. *Management genderových vztahů: Postavení žen a mužů v organizaci.* vyd. 1. Praha: Management Press 2004. 155 s. ISBN 80-7261-117-8
16. LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy.*, Praha 7: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 32 s. ISBN 80-86991-66-0
17. LIPPA, R. A. *Pohlaví: příroda a výchova* 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 432 s. ISBN 978-80-200-1719-2
18. MACHOVCOVÁ, K. *Ženy na trhu práce: Realita a perspektivy* Praha: Gender Studies, 2007. ISBN 978-80-86520-23-0
19. MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé* Praha SoÚ AV ČR: 1999
20. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť.* 3. rozšíř., a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9
21. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost.* Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2006. 311 s. ISBN 80-86429-58-X
22. MPSV: *Národní koncepce rodinné politiky.* [on-line]. [cit.2010-01-04]. Dostupné z URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf
23. MUCHA, I. *Sociologie – základní texty.* 3. uprav. vyd., Praha: Vydavatelství 999, 2007. 302 s. ISBN 978-80-86391-26-7

24. MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 3. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. 267 s. ISBN 80-85850-53-2
25. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9
26. OAKLEY, A. *Pohlaví, gender a společnost* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 176 s. ISBN 80-7178-403-6
27. PAVLÍK, P. *Shadow Report on Equal Treatment and Equal Opportunities for Women and Men 2008* Prague: Open Society Fund Prague, 2008. ISBN 978-80-87110-11-9
28. PLESKOVÁ, K. et al. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů* Brno: Nesehnutí, 2008. 48 s. ISBN 978-80-87217-01-6
29. PRÁCE & SOCIÁLNÍ POLITIKA - *Rodina založená na manželství je nestabilnější.*, rok 2010, ročník 7, číslo 1, s. 1. ISSN 0049-0962
30. RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2
31. SEDLÁČEK, L. – PLESKOVÁ, K. *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí 2008. 60 s. ISBN 978-80-903228-9-1
32. SIROVÁTKA, T. – HORA, O. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti.*, vyd. 1., Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity 2008. 330 s. ISBN 978-80-7326-140-5
33. SMETÁČKOVÁ, I. *Průručka pro genderově citlivé výchovné poradenství*. Praha: Otevřená společnost, 2007. 76 s. ISBN 978-80-87110-00-3
34. SMETÁČKOVÁ, I. et al. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Otevřená společnost, 2008. 92 s. ISBN 978-800-87110-12-6
35. SOKAČOVÁ, L. *Ženy v řídicích pozicích* Praha: Gender Studies, 2005. 37 s. ISBN 80-86520-13-7
36. SPOUSTOVÁ, I. – FIALOVÁ, E. – HAVELKOVÁ, B. *Diskriminace a právo* Praha: Gender Studies, 2007. 55 s. ISBN 978-80-86520-20-9

37. SPOUSTOVÁ, I. – KRÁLÍKOVÁ, LUŽAIĆ, A. – FIALOVÁ, E. „*Nenechte se diskriminovat a nedovolte to jiným*“ Praha: Gender Studies, 2008. 98 s. ISBN 978-80-86520-09-4
38. ŠMÍDOVÁ, I. *Genderová volba práce: statusové šance a vzdělávací rozhodovací strategie*. Sociologický časopis, rok 2009, ročník 45, číslo 4, s 721 – 722. ISSN 0038-0288
39. TABERY, P. *Reprezentace různých forem rodinného a pracovního života v ženských a mužských časopisech*. vyd. 1., Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. 75 s. ISBN 978-80-7330-133-0
40. VELÍŠKOVÁ, H. *Rovné šance jako konkurenční výhoda* Praha: Česká společnost pro rozvoj lidských zdrojů a Gender Studies, 2007. ISBN 978-80-86520-19-3
41. VODÁKOVÁ, A. – VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský – Kdo jsme, odkud jsme přišli, kam jdeme?* vyd.1., Praha : Sociologické nakladatelství, 2003. 356 s. ISBN 80-86429-18-0
42. ZÁBRODSKÁ, K. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita* 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 197 s. ISBN 978-80-200-1752-9

8 Klíčová slova

Rodina

Gender

Role muže

Role ženy

Kariéra

Práce

9 Přílohy

Příloha číslo 1

Dotazník pro respondenty z úplných rodin:

Vážená paní, vážený pane,

studuji Zdravotně sociální fakultu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a žádám Vás o vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma: „Současné postavení ženy a muže v úplné rodině“. Tento dotazník je zcela anonymní a bude součástí mé praktické části bakalářské práce. **Děkuji za vyplnění dotazníku a Vaši spolupráci**

Jana Zelenková - studentka ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

1. Jste:

- Muž Žena

2. Kolik je vám let?

- 20 – 24 25 – 30 31 – 34 35 – 40

3. Bydlíte:

- Město Vesnice

4. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
 Vyučen
 Středoškolské
 Vyšší odborné
 Vysokoškolské

5. Kdo je u Vás „hlavou rodiny“?

- Muž Žena

6. Myslíte si, že živitelem rodiny by měl(a) být:

- Spíše muž
 Spíše žena
 Nejlépe oba

7. Kdo má ve vaší rodině vyšší příjem?

- Muž Žena

8. Souhlasíte s dělením prací v domácnosti na „mužské“ a „ženské“?

Ano

Ne

Pokud ano, kterou činnost považujete za „mužskou“ a kterou za „ženskou“.

Mužská.....

Ženská.....

9. Kdo se ve Vaší domácnosti zabývá následujícími věcmi:

Stupnice: 1. *Vždy žena* 4. *Obvykle muž*
2. *Obvykle žena* 5. *Vždy muž*
3. *Oba zhruba stejně nebo společně* 6. *Někdo jiný*

A. Zajišťuje běžné nákupy	1	2	3	4	5	6
B. Dělá běžné domácí práce (vaření, úklid, aj.)	1	2	3	4	5	6
C. Provádí běžnou údržbu v domácnosti	1	2	3	4	5	6
D. Stará se o byt/dům (technická stránka)	1	2	3	4	5	6
E. Pěče o zahradu	1	2	3	4	5	6

10. Kdo ve Vaší rodině rozhoduje o následujících věcech:

Stupnice: 1. *Vždy žena* 4. *Obvykle muž*
2. *Obvykle žena* 5. *Vždy muž*
3. *Oba zhruba stejně nebo společně* 6. *Někdo jiný*

A. Rozhoduje o způsobu trávení víkendů	1	2	3	4	5	6
B. Rozhoduje o způsobu trávení dovolené	1	2	3	4	5	6
C. Rozhoduje o nákupu drahých věcí	1	2	3	4	5	6
D. Rozhoduje o běžném hospodaření s penězi	1	2	3	4	5	6

11. Dojde-li k onemocnění dítěte, stará se o ně nejvíce?

Matka

Otec

Jiná osoba

12. Volno-časové aktivity zajišťuje u dítěte nejčastěji:

Matka

Otec

Jiná osoba

13. Jak zvládáte své pracovní a rodinné povinnosti?

- Obojí zvládám bez větších problémů
- Dobře zvládám pracovní povinnosti, ovšem na úkor rodiny
- Dobře zvládám rodinnou zátěž, ovšem na úkor práce
- Zvládám obojí tak napůl
- Mám problémy v práci i v rodině, nedá se to zvládnout

14. Jste spokojen/a s rozdělením rolí ve Vaší rodině?

Ano

Ne

Pokud odpovíte ne, tak co by jste si přáli změnit

Otázky pro ženy:

15. Jaké jsou vaše role v rodině? (možnost více odpovědí)

- Matka
- Živitelka
- Hospodyně
- Hlava rodiny
- Pečovatelka
- Jiné.....

Očísľujte od čísla 1 do čísla 5 výše uvedené role, které v rodině nejčastěji zastáváte. Číslo 1 znamená nejvíce a číslo 5 nejméně (pokud vyplníte kolonku jiné, rozšířte číselnou řadu o jedno číslo).

16. Myslíte si, že hlavním úkolem ženy je zajistit chod domácnosti?

Ano

Ne

17. Je pro vás důležitější rodina nebo kariéra?

Rodina

Kariéra

Otázky pro muže:

18. Jaké jsou vaše role v rodině? (možnost více odpovědí)

- Otec
- Živitel
- Hospodář
- Hlava rodiny
- Pečovatel
- Jiné.....

Očísľujte od čísla 1 do čísla 5 výše uvedené role, které v rodině nejčastěji zastáváte. Číslo 1 znamená nejvíce a číslo 5 nejméně (pokud vyplníte kolonku jiné, rozšířte číselnou řadu o jedno číslo).

19. Pomáháte ženě při péči o domácnost?

Ano

Ne

20. Byl by jste ochoten být doma s dítětem na rodičovské dovolené?

Ano

Ne